

Taboo

¡Libres del mundo, uníos! Por Dios - Pueblo - Patria!

1972

EL FORTIN

St. 5-6

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TABOR je lasti in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič • Urejuje uredniški odbor: odgovorni urednik Adolf Škrjanec, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

—::—

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticomunists

—::—

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

—::—

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

—::—

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.109.310

—::—

Naročnina: Južna Amerika 15 pesov ley 18.188, odn. enakovrednost v dolarju; USA in Kanada 4.— dolarje letno, zračno 7,00 dolarjev; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; Evropske države 3 dolarje.

—::—

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Iguualdad 1110, José L. Suárez FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina. Telefon: T. E. 796-7513.

NASLOVNA SLIKA

Slovenski narod je ob pravem času našel svojo dušo. Pravi slovenski fantie so se borili in tudi darovali svoja mlada življenja na oltar domovine. Na sliki vidimo prevoz padlega domobranca čez Krko pri vasi Draga pri Št. Jerneju. Žrtveval je svoje življenje za Boga-Narod-Domovino vsemu svetu v opomin.

PORAVNAJTE NAROČNINO

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Mayo-Junio

BUENOS AIRES

Maj-Junij

Modelos económicos: el cubano, el chileno y el brasileño

Desde que un régimen de tendencia comunista se instaurara en un lugar cualquiera del globo, obligatoriamente es proclamado como un modelo para el mundo entero por todos los elogiadores izquierdistas y marxistas. Se vio esto, primero, con los regímenes comunistas impuestos en Europa, luego con los instaurados en Asia y desde hace algún tiempo el mismo fenómeno se reproduce en América Latina.

Primero sucedió con el régimen de Fidel Castro en Cuba, en el poder desde 1959. Desde entonces el tiempo transcurrido fue suficiente para ofrecer la prueba indiscutible del fracaso total del „modelo“ cubano, tanto por lo que concierne a la libertad como a la prosperidad económica. Los propios comunistas lo saben ahora muy bien, especialmente los soviéticos que han gastado 4 mil millones de dólares en forma de créditos y ayuda económica, suma que saben, no recuperarán jamás. El segundo ejemplo, el ofrecido por el gobierno del Dr. Allende desde octubre de 1970 en Chile, es de una duración mucho más limitada que la experiencia castrista, pero ya los contornos del fracaso económico son evidentes al mundo entero, incluidos los propios dirigentes marxistas. Si Cuba es el país del mundo que tiene mayor deuda exterior con sus 4 mil millones de dólares, Chile le sigue inmediatamente con una deuda de 3 mil millones de dólares.

Frente a este doble fracaso, del que se habla muy poco por la evidente razón de resultar harto nocivo a la propaganda comunista, también se habla muy poco del balance económico del régimen brasileño, ya que igualmente se opone a la tesis comunista. Ahora bien, en economía los números son siempre más elocuentes que los discursos teóricos o sociológicos: Y esos números dicen la verdad siguiente: el crecimiento económico durante 1971 fue del 11,3%, habiendo sido del 9,5% en 1970 y del 9% en 1969. Mientras la curva del crecimiento económico va ascendiendo, la disminución del costo de la vida disminuye al mismo tiempo: 24,2% en 1969, 20,9% en 1970 y 18,1% en 1971. Las inversiones privadas extranjeras a

fines de 1971 fueron un 60% más elevadas que las correspondientes a 1969. Actualmente el total de las inversiones privadas extranjeras suben a 4 mil millones de dólares, de las cuales apenas la mitad proceden de firmas norteamericanas y el resto de Europa, Japon, etc. Los bienes de consumo alcanzaron asimismo durante el último año un aumento sin precedentes, tanto en la producción como en la venta: la industria automovilística acrecentó su producción en un 20%, mientras la venta de televisores, heladeras y lavarropas aumentó un 25% respecto a 1970.

Prvi slovenski ilegalni pokret

(REMINISCENCE OB 30. OBLETNICI NASTOPA)

Sedemnajstega maja 1972 je poteklo 30 let odkar je prva slovenske nacionalna enota odšla v borbo za svobodo slovenskega naroda. Malo, skoro nič ni zapisanega o tej prvi ilegali in še tisto kar je ne nudi današnjemu rodu jasne slike, kaj se je pravzaprav tedaj dogajalo. Na drugi strani pa komunisti vsa leta po vojni mnogo pišejo o tem in o drugih medvojnih dogodkih. Ti komunistični „quasi zgodovinarji“ jasno prikazujejo medvojne dogodke tako kot se njim zljubi. Iz vseh njihovih spisov, katerih je ogromno, zveni samo eno: partizani so se borili za svobodo, vsi drugi pa so bili izdajalci, buržuazija, ki se je borila za osebne ali strankarske interese. To in tako komunistično pisanje se po 27 letih ni prav nič spremenilo. Prav pred nedavnim je komunistični zgodovinar Vladimir Dedijer na dolgo in široko v svojem Feljtonu, ki je izhajal v „Delu“ kot podlistek, blatil vse nacionalno delovanje med vojno. Da bi svojemu delu dal čim večjo verodostojnost, se je pri pisanju opiral na arhive, ki so sedaj že dosegljivi.

Ako pomislimo na dejstva, prvič koliko je naš narod pretrpel in žrtvoval med vojno, drugič kako malo je o medvojnih dogodkih napisano od naše strani in tretjič, da so komunistični pisci izdali grmade knjig in brošur o dogodkih med vojno, potem se človek direktno zgrozi, kako enostranski material bodo imeli bodoči zgodovinarji na razpolago za resnični prikaz medvojnih dogajanj. Svobodni Slovenci bi morali tem dejstvom posvetiti mnogo več pozornosti kot jo posvečamo. Ena naših najvažnejših nalog bi morala biti zapustiti bodočim zgodovinarjem resnične in objektivne podatke o vojni in revoluciji v Sloveniji. Še so žive priče, ki bi mogle podati svoje izjave in zapustiti podatke, ki bi kot vir iz prve roke mogel služiti bodočim zgodovinarjem za nepristranski prikaz dogajanj.

Medvojne dogodke je nujno treba osvetliti; objektivno je treba prikazati narodno politično delovanje in razvoj, kakor tudi vojaško in bor-

beno delo. Človek bi mislil, da bi po četrto stoletja že mogli pisati objektivno brez subjektivnih primesi in propagande.

Vrnimo se k 30. obletnici prvega nacionalnega pokreta. Nastop prve ilegale, prvi četniški odred JV, je bil mejnik v naši bojni zgodovini, ki je in bo nujno zabeležen v analih slovenske narodne zgodovine. Da je ta mejnik važen potrjujejo komunisti sami, saj v nobenem od svojih spisov ne morejo mimo njega ne da bi se vanj obregali. Za nas in zanamce bo pomen prve ilegale objektivno prikazan le tedaj, če bodo vsi faktorji tedanje dobe pravilno in nepristransko prikazani. Potrebno je zabeležiti dokazno gradivo o trpljenju slovenskega naroda v tisti dobi. Gnusni in strahotni zločin komunistov nad našimi ljudmi morajo nujno biti točno zabeleženi, saj so ti zločini bili tako strahotni, da slične težko najdemo v zgodovini človeštva. Zverinsko divjanje komunistične drhali v tisti prvi dobi in med vso vojno je treba razgaliti do vse svoje nagote. Ob mislih na dogodke koncem leta 1941 in začetkom leta 1942, se vidi, da marsikaj še ni pojasnena. Človek se še danes sprašuje, kako to, da je nastop prve narodne skupine na terenu prišel tako kasno; kako to, da se je ta mali odredič boril s tolikimi težavami in ostal številčno nebogljen, medtem ko so v istem času komunisti na veliko organizirali svoje partizanske skupine, ki so tedaj dominirale v slovenskih gozdovih? Na ta in podobna vprašanja bomo našli odgovor tedaj, ko bodo tako politični in vojaški predstavniki iz tiste dobe zabeležili točne podatke o razvoju, težavah, neuglasjih in načrtih ob koncu leta 1941.

PRED NASTOPOM ILEGALE

Moj namen ni pisati o ozadju ali dotikati se narodno-političnih problemov in načrtov, kajti te bodo bolje opisali oni, ki so tedaj aktivno delovali v vodstvu narodno-političnega predstavništva. Omeniti hočem, kako je prišlo do nastopa prve ilegale in s kakimi težavami so se morali boriti slovenski prvoborci. Ozadje bom omenil v toliko v kolikor bi to ozadje osvetlilo težave s katerimi so se borili borci odreda JV.

Vse bivše slovenske politične stranke so takoj po okupaciji začele z delom in formirale svoje ilegalne skupine z namenom borbe proti okupatorju. V koliko so organizacije posameznih strank sodelovale druga z drugo naj povedo tisti, ki so bili v vodstvu teh strank. Taki opisi bi vsekakor bili zelo potrebni za pravilno presojo celotnega dogajanja. Prav tako bi predstavniki teh organizacij lahko pojasnili, kakšno je bilo njihovo stališče do skupine oficirjev, ki je jeseni leta 1941 začela s pripravami za prvo ilegalo. Tedaj, koncem leta 1941 je bilo v Sloveniji splošno znano delo Draža Mihajloviča v Srbiji in je za njegovo akcijo bilo tudi v Sloveniji veliko simpatij. Proti koncu leta 1941, je v Mihajlovičev štab odšla skupina Slovencev z namenom postaviti zvezo z njim in nato formirati ilegalne odrede v Sloveniji. V tej skupini so bili: polkovnik Jaka

Avšič, kasneje komandant slovenskih partizanov, major Karel Novak in dva politika, Drago Marušič in Dušan Sernec. Mihajlovič je Avšiča postavil za komandanta slovenskih odredov, Novaka pa za njegovega pomočnika. Toda takoj po vrnitvi iz Srbije je Avšič odšel v partizane in tako so komunisti iz prvega vira zvedeli, kaj pripravljajo nacionalisti. Po odhodu Avšiča v partizane je bilo mesto komandanta precej časa prazno, ker pravega komandanta ni bilo, organizacija ilegale pa se je zopet zakasnila. Komunisti pa so medtem morili slovenske predstavnike in hiteli s formiranjem partizanskih enot na terenu. Izbira Avšiča za komandanta morda ne bi bila napak, če ne bi Avšič pod vplivom svojih mentorjev (med drugimi Marušiča in Serneca), po vrnitvi iz Ravne gore prešel k partizanom. Mihajlovič očitno ni imel kaj izbirati, saj nobeden od višjih oficirjev ni hotel v gozd. Novak je zatem vršil posle komandanta in je bil koncem maja 1942, na svojem drugem obisku pri Draži Mihajloviču, postavljen za komandanta Slovenije. Izbira Novaka za komandanta ni bila najsrečnejša, toda kot omenjeno izbir enostavno ni bilo. Novak je več ali manj delal po svoje in s tem zgubil zaupanje političnih predstavnikov in predstavnikov ilegalnih organizacij že v samem začetku. Še po prvem obisku pri Mihajloviču, novembra 1941 so organizatorji prve ilegale hodili na sestanke s predstavniki OF v upanju in želji, da bi se formiral enoten nastop proti okupatorju. Kaj so storili komunisti vemo. Začeli so z likvidacijo organizatorjev narodnega pokreta. Med prvimi žrtvami je bil rezervni oficir Fanuš Emer, ki je bil ubit pri belem dnevu v Ljubljani. Emer je bil tedaj duša organizacije ilegalnega pokreta. Likvidacija Emerja je nekaterim odprla oči, toda še ne vsem. Še so bili ljudje, ki so delali v organizaciji prve ilegale, ki so upali, da je kompromis s predstavniki OF možen. Večina organizatorjev pa je tedaj postala oprezna in delo za ilegalo je bilo znatno postavljeno nazaj.

Novak je iskal novih sodelavcev in iskal oporo pri organizacijah posameznih strank. Toda prave opore ni dobil bodisi radi svojega neokretnega ponašanja do njih bodisi od nezaupanja strank do komandanta oziroma namestnika in do srbskih centralističnih krogov okoli Mihajloviča. (Mihajlovič je pred vojno več let služil v Sloveniji, bil je priljubljen.) Brezdvoma je tudi strah pred italjanskimi represalijami igral tuvažno vlogo in oviral formiranje ilegalnega pokreta. Da je ta strah med vodilnimi obstojal vem iz lastne izkušnje, saj mi je prijatelj in politični organizator tik pred odhodom v ilegalo dejal: „nikar ne hodi, kajti vaš nastop bo razjezil Italijane in nas bodo začeli preganjati.“

Vse do spomladi leta 1942, ni bilo mogoče storiti ničesar. Nezaupanja, intrige ter negotovost v protikomunističnih krogih je oviralo formiranje bojne skupine. V to zmešnjavo so zopet posegli komunisti. Novak je v zimi 1941-42, delal načrte, da spomladi leta 1942 izvrši mobilizacijo v gozdovih. Komunisti so za vse to pravočasno zvedeli in o tem obvestili.

italijanske vojaške oblasti, ki so na dan Sv. Jožefa, 19. marca 1942, aretirali vse aktivne oficirje in podoficirje ter one rezervne oficirje, ki so se vrnili iz nemškega vojnega ujetništva in vse skupaj odpeljali v koncentracijsko taborišče Gonars. OF je za depešo, ki je prišla iz Rima na korpus v Ljubljani takoj izvedela, pa ni niti obvestila onih svojih mornariških oficirjev, ki jih je od 1. septembra 1941 povezoval in podučeval Boris Zihnerl. To dejstvo je jasno zapisal F. Potočnik, poročnik bojnega broda I. kl. in kasnejši partizanski polkovnik, v svoji knjigi „Žice, morje in gozdovi“.

Narod je krvavel, trpel in bil na robu obupa, narodne sile so neodločno nihale med vprašanjem ali je že čas za vojni nastop ali ne, komunisti pa so vso to negotovost in neodločnost temeljito izrabili v svojo korist. V predvojne razpoke med bivšimi političnimi strankami in v neodločnost skupnega nastopa so komunisti nasejali svoje ljulike in s tem še bolj razdvojili nacionalne sile. Komunisti so na vsak način hoteli imeti v svojih rokah monopol borbe proti okupatorju in so za ta svoj cilj uporabili vsa razpoložljiva jim sredstva. Ob premišljevanju na vse to, kar se je odigralo jeseni in po zimi leta 1941 se človek nujno zopet vpraša: Kako to, da so nacionalni faktorji in organizatorji prvega bojnega nastopa sploh iskali zveze z OF? Ta odgovor zahteva pojasnitve, saj je vendar bilo dobro znano, da stoji za OF komunistična partija, kaj pa je komunistična partija in njeni cilji pa je bilo popolnoma jasno že pred vojno. Da, to vprašanje nujno terja pojasnila, posebno še, ker iskanje kompromisa z OF ni bilo le v letu 1941 ampak se je ponovilo tudi kasneje, leta 1943 in celo leta 1945. Leta 1943 so ilegalci druge ilegale iskali veze s partizanskimi odredi in za ta poizkus krvavo plačali z likvidacijo najboljših borcev. Leta 1945 po formaciji NO pa je znano, da je v tem odboru bilo eno mesto „za vsak slučaj“ rezervirano za komuniste. Kje je logika in kakšni so bili nagibi iskanja kompromisov z zločinci?

SPREMA ZA POKRET

Novak z mobilizacijo ni uspel, zato so posebni kurirji po deželi začeli iskati prostovoljce, ljudi ki so bili ogroženi, ki bi bili pripravljeni cditi v ilegalno bojno skupino JV. Odziv je bil pičel skoro ničla, zopet iz istih razlogov kot omenjeno preje; nezaupanje, strah pred represalijami in neodločnost predstavnikov, da je nastopil čas borbe. Končno je po številnih peripetijah in težavah bil formiran mali odredič v samem predmestju Ljubljane, ki je v noči med 17. in 18. majem 1942 dobil svoje prvo rezko povelje „Sprema za pokret“ in odšel preko Suhe Krajine proti Gornjem. Po 10 dneh zbiranja in iskanja orožja je ta odredič, ki je štel točno 17 mož, 14 pušk, 6 ročnih bomb in 4 pištole odšel v negotovost. Skoraj neverjetno in porazno je, da je vodstvo sploh dopustilo, da je tej neboljeni skupini bilo dovoljeno da odide v gozdove, ki so tedaj že imeli

število partizanskih enot. Komunisti so zvedeli za zbirališče in skoro jim je uspelo obkoljiti taborišče ilegalcev in ga uničiti. Prišli so komaj kako uro prepozno. Ker niso mogli uničiti prve ilegalce so se znesli nad prijatelji in organizatorji prve ilegale na področju Dobrunj pri Ljubljani in te pomorili.

Pred odhodom iz taborišča je prvoborce obiskal major Novak in jih s kratkim nagovorom napotil na pot borbe za svobodo slovenskega naroda. V svojem nagovoru borcev je poudaril, da so oči Slovencev uperjene vanje, da bodo nastopili težko pot borbe, toda naj se zavedajo, da niso sami kajti z njimi ramo ob ramo se bori hrabri srbski narod pod poveljstvom Draže Mihajloviča. Poudaril je, da je ta odred del JV (jugoslovanske vojske), da se naj izmika stikom s partizani in da naj ne vrši napadov na partizanske odrede, toda sprejme naj borbo, če je napaden od partizanov. Skupina mladih idealistov, sestavljena iz predstavnikov vseh nacionalnih grup, je s ponosom odšla na teren, da izvrši povelje, ki ji je bilo poverjeno. Še isto noč je odred prekoračil dolenjsko železnico in bil pri tem prehodu deležen prvega obstreljevanja od strani Italjanov. Komaj dober teden za tem, na Binkoštni ponedeljek, pa so odred obkoljili partizani in ga iz vseh strani napadli. Borci so po zaslugi kapetana Dobrivoja Vasiljeviča prestali prvi bojni krst in nagnali partizane v beg. Temu krstu so sledili brezštevilni vse do jeseni leta 1942, ko je odred narastel na preko 180 mož in se preformiral v bataljon „Legije smrti“.

Borbe, življenje in težave tega odreda bodo opisane na drugem mestu, toda naj bo tu omenjeno, da je ta odred ostal ostal nebogljen vse do prihoda 40 prostovoljcev iz Mirenske doline koncem junija 1942. Na potu iz Ljubljane proti Gorjancem se mu je pridružilo le pet novih borcev. V Gorjancih pa je odred spoznal, da se spričo naglo razvijajočega partizanstva ne bo obdržal dolgo, če ne dobi ojačenja v moštvu in opremi. Da je sploh obstal je zasluga spretnega in junaškega poveljnika odreda kapetana Milana Kranjca, ki je spretno manevriral med partizanskimi enotami v Gorjancih. Odred si je navzel krinko „kombiniranega štajerskega bataljona“ in se tako kretal med partizanskimi enotami po Gorjancih. Toda ta krinka je trajala le par tednov, kajti komunisti so spoznali uka in so 11. julija obkolili odred pri Zajčjem vrhu in ga z vso silo napadli. Slovenski prvoborci so ta napad ne le odbili, pač pa so odšli v protinapad in partizanske enote razpršili pri Zajčjem vrhu in na Dolžu.

Kljub prihodu prostovoljcev iz Mirenske doline in nekaj iz Novomeške okolice ta odred ni dobil pravega zaleta in moči, ki bi jo v tistih časih potreboval. Tisti, ki smo tedaj bili v odredu v Gorjancih upamo trditi, da bi ta odred počistil s komunistično sodrgo in njenimi odredi v Gorjancih, zibeljki vsega partizanskega delovanja, in s tem enkrat za vselej dobil iniciativo borbe proti okupatorju v svoje roke, narodu pa prinesel utehe in zatočišča. Toda ker opore ni bilo je odred ostal nebogljen, narod nezaščiten in je sam začel iskati poti za samoobrambo. Tako so Notranjci

sami zgrabili za orožje, da si zaščitijo golo življenje pred komunističnimi pokolji in tako je tudi prišlo do prve Vaške straže.

Po formaciji bataljona „Legije smrti“ in nastanku številnih VS po Dolenjski in Notranjski je bilo konec ilegalnega dela v smislu kot je bilo zasnovano v prvih početkih. Prvi odred JVvD je s tem dobil drugo obeležje. O tem razvoju pa več na drugem mestu.

Ob spominu na prvo ilegalo in njene borce ne morem mimo dejstva, da poudarim, da nisem v življenju srečal tolikih idealistov kot so bili ti borci. Pripravljeni na vse in vsak čas, pripravljeni boriti se, trpeti in žrtvovati svoje življenje za lepšo bodočnost svojega naroda. Kljub vsej negotovosti, kljub slabi opreči, vključ neprestanim borbam in nepodpori od strani organizatorjev so ti fantje z navdušenjem in odločnostjo stopali iz borbe v borbo in v tej borbi tudi skoro vsi do zadnjega padli. Padli so, ker so verovali v krščanska izročila, padli ker so ljubili svoj narod bolj kot svoje lastno življenje. Nam, ki smo preživeli pa ostajajo nanje nepozabni spomini in nenehna vprašanja, zakaj ni slovensko narodno vodstvo podprlo prvo ilegalo do take mere, da ne bi bilo prostora za partizanske enote v svobodnih slovenskih gorah in gozdovih. 30 let že čakamo pojasnila na to vitalno vprašanje in čas je, da bi dobili odgovor. Morda bi usoda slovenskega naroda bila drugačna, če bi naš začetek bil odločnejši, naš nastop enoten in če bi se naša borba pričela mnogo prej. FG

Kdo so bili borci prvega odreda JV

Prvi odred JV ali kakor ga nekateri zmoteno imenujejo „štajerski bataljon“ ni bila domena ene skupine ali stranke. V tem odredu so bile po enem, dveh ali več članih zastopane vse nacionalne grupe. Že v prvi grupi 17. borcev so bile zastopane: Slovenska legija, Narodna legija, akademsko društvo Straža, ter člani oficirskega zbora. Odred je bil dobro urejen in voden od strokovnih ljudi. Že v prvi sedemnajstotnici so bili trije aktivni oficirji, 1 rezervni oficir in dva podoficirja. število strokovnega moštva je kasneje še narastlo. Ni čuda, da je odred bil discipliniran in uspešen pri vseh svojih podvigih. Prav in primerno bi bilo, da bi zabeležili življenjepise padlih prvoborcev, saj bi nas taki opisi nenehno opozarjali kaj in koliko je treba žrtvovati za domovino. Dotaknimo se vsaj v obrisih glavnih igralcev v tej slovenski drami.

Milan Kranjc, poveljnik prvega odreda in bivši planinski oficir. Če bi še tako iskali poveljnika grupe kot je bila prva ilegala bi ne mogli najti boljšega in sposobnejšega od kapetana Milana Kranjca. Bil je mlad, odločen in strog poveljnik. Ni mu bila mar le berbenost odreda, hotel je, da bo ta prva edinica JV v vsakem oziru na višku tako v moralnem kot vojaškem

pogledu. Zahteval in držal je disciplino in vsako prekrško tudi kaznoval. Toda nikdar ni zahteval od vojaka več kot od samega sebe. Kolikokrat se je zgodilo, da je sam držal stražo ponoči, ko je videl, da so borci izčrpani. V prvi dobi je vse patrulje predhodnice vodil sam in pri tem učil mlade borce na kaj je treba paziti, kako iskati zaščite v slučaju presenečenega napada in kako napad odbiti. Bil je predrzen vojak, umika Milan Kranjc ni poznal. Kadar se je odločil za napad ali juriš je sovražnik moral popustiti ali bežati. Njegovi starteški načrti so bili izdelani do potankosti, kajti njegova največja skrb je bila ohraniti moštvo. Najbolj ga je bolelo, če je njegov borec bil ranjen ali celo ubit. Kljub strogosti in velikim zahtevam je Milan bil med moštvom nad vse priljubljen. Ni jim bil le poveljnik, bil jim je — oče. Borci so ga spoštovali in bili pripravljeni z njim kamorkoli. Skrbno je vežbal svojo vojsko in pri tem uspešno uporabljal svojega kolega kapetana Vasiljeviča. Preživeli borci se bodo spomnili, kako je Vasiljevič na povelje komandanta uporabil vsako priliko za bojne vežbe neizkušenih borcev. Da, prvoborci so v slovenskih gozdovih ne le dobili svojo obuko, položili so svoj oficirski izpit.

Ko je bil odrejen za poveljujočega v borbi na Ratežu je to borbo vodil tako, da je delal škodo tako Italijanom kot partizanom. Da ni prišlo do odkritja že tedaj je simuliral obrambno akcijo proti italjanskemu ojačanju, ki naj bi prihajalo iz Novega mesta in to simulirano obrambno akcijo držal toliko časa, da so se partizani potegnili iz položajev. Zatem pa je svoje vojake odpeljal skozi vas v četverostopih in ukazal, da vojaki zapoje nacionalne pesmi. Partizani so zbežali s položajev in hvalili „Štajersko“ hrabrost ki je „preprečila“, da Italijani niso obkolili partizanov. Poveljnik Milan Kranjc je bil prav tako na trnju in je svojemu poveljstvu v Ljubljani nenehno sporočal „dajte mi moštva in opreme“ očistil bom vse Gorjance. Tudi on bi raje že prvo uro udaril po partizanih vendar je v njem prevladovala razsodnost in tako je vztrajal pri krinki dokler je bilo mogoče.

V začetku julija je vodstvo partizanstva in KPS imelo zborovanje v Črmošnjicah in tedaj so ugotovili, da štajerski bataljon ni nikaka partizanska enota pač pa odred četnikov JV. Tedaj je bilo izdano odločno povelje vsem partizanskim enotam, da ta odred takoj uničijo in to za vsako ceno. Že 10. julija so partizanske glavne enote uspele izvršiti koncentracijo svojih sil in te usmerile v velikem obroču proti bivaku „Štajerskega bataljona“. Patruljne trojke so to partizansko namero pravočasno odkrile kar so potrdili tudi partizanski ujetniki in rezervni podporočnik *Slavko Zelen-Skala*, ki je tik pred napadom prišel v taborišče, in se pridružil četnikom. Do tedaj je pa bil v partizanih. Z 11. julijem 1942 je bilo prikrivanja konec in tudi konec krinke „Štajerski bataljon“. Kljub težkemu položaju in nadmoči partizanov so vsi do zadnjega borca lažje zadihali in bili navdušeni, da bodo mogli tudi javno pred narodom nastopati kot odred JV.

Partizani so spravili skupaj sledeče svoje enote za napad: Dolenjski, Belokranjski odred in Gorjanski bataljon, vsega skupaj okoli 400 mož. Spretni načrt Milana Kranjca in razdelitev kakih 60 borcev v dve skupini je četnike privedel s protinapadom do zmage in prinesel partizanom popolno zmešnjavo. Partizanske enote so se v neredu umikale, toda četniki so tedaj zaznamovali svojo prvo žrtev. V srditi popoldanski borbi je padel prvoborec Anton Mavec iz Mirne peči. Po tej borbi so se borbe vršile na dnevnem redu, odred pa je moral biti v stalnem pokretu, ker so ga vse komunistične sile na Dolenjskem zasledovale. Namesto čiščenja Gorjancev je moral odred na marš po Dolenjski v upanju, da si nabere pojačanja v moštvu in orožju. Kako strateško važno je bilo Gorjansko pogorje najbolj zgovorno kaže razvoj partizanstva samega. V Gorjancih so se tedaj zadrževali taki komunistični veljaki kot: Marjan Dermastja, Lovrenc Kuhar, Ilija Badovinec, Tone Špan, Aleš Bebler, in celo Kardelj se je prikazal.

Omeniti je treba, da partizansko zasledovanje odreda JV ni trajalo dolgo, zadeve so se temeljito spremenile že 15. julija 1942. Tedaj so partizani zopet obkolili odred pri Prečni, toda borbeni četniki so napad tedaj ne le popolnoma odbili nego uničili napadalce skoro do zadnjega moža. Po tej borbi je strah napolnil partizanske kosti in zasledovanje je bilo zelo previdno. Komunistične enote so se začele izmikati srečanju s četniki, ker je njih sloves in borbenost nadkriljevala borbenost vsake komunistične enote.

Boj je sledil boju in če se omejimo na številčno stanje iz julija meseca 1942, ko je ta četniški odred bil resnično grupa prvoborcev, potem se nam nudi sledeča bilanca. Prvoborci so po večini padli na okopih svoje domovine od komaj nekaj nad 100, v juliju 1942, jih je v borbah do konca vojne padlo 64, iz Vetrinja vrnjenih ali zajetih doma in nato pobitih je bilo 25, kar znači da je skoraj 90 odstotkov slovenskih prvoborcev padlo za domovino. Peščica je ostala, da izpriča resnico o življenju, trpljenju, idealizmu in borbenosti cveta slovenskega naroda — slovenskih prvoborcev. Po formiranju prvega bataljona Legije smrti in po ustanovitvi slovenskega Domobranstva najdemo posamezne prvoborce v teh edinicah in seveda v jurišnih oddelkih. S svojimi izkušnjami, poznavanjem partizanske taktike in s svojim junaškim ponašanjem so ti borci bili vzgled svojim soborcem v borbah proti komunističnim brigadam. Slovenski prvoborci so bili seme naše borbe za obstanek, ki je obrodilo svoj sad že med vojno. Junaki niso mogli pasti zastoj, zato verujemo, da bodo nekoč vstali novi borci, ki bodo končali boj za ogoljufano svobodo. (Slede seznami padlih in iz Vetrinja vrnjenih prvoborcev. V teh seznamih niso vključeni prvi borci iz Notranjske, ker niso formacijsko bili del prvega odreda.)

PADLI ZA DOMOVINO:

1. Seznam padlih prvoborcev pred Vetrinjsko tragedijo:

Emil Kranjc — Ljubljana — Grčarice 1943.	Milan Mladen — Ljubljana — Graben pri N. m. 1942.
Ivan Marn — št. Peter — Mozelj 1943.	✓ Dušan Memetovič — Graben 1942.
Edi Marin — Mirna — Kostanjevica	Lojze Lavrič — Bloke — Bloke 1942.
✓ Franc Muren — št. Jošt — Mozelj	Anton Gorišek — Vrhpolje — Mihovo 1942.
✓ Anton Šinkar, kurat — škofja Loka — Mozelj	✓ Joško Jakoš — Dobrunje — Trebeljno 1943.
✓ Jože Stepec (Joco) — Mirna — Mozelj	✓ Dobrivoje Vasiljevič (Istok) — Srebija — Suhor 1942.
✓ Franc Mihelič — Ljubljana — Mozelj	Dušan Vehovec — Ljubljana 1943.
Jože Zakrajšek — Bloke — Mozelj	Ferdo Dobnik — Maribor — Blečji vrh — Trebeljno 1942.
Janez Zašar — 1943.	✓ Alojz Dežman — Dobrunje — Sv. Urh 1943.
Ivan Zlobko — 1943.	✓ Franc Kremžar — Ljubljana — Grahovo 1943.
Alojz Koleša — Mirna — Mozelj	Slavko Zelen (Skala) — Velenje — ubit v Trstu od Nemcev 1944.
Ivan Pavlin — Suhadol — Mozelj	Jože Kotar — Mirna — Suhor 1942.
Jože šušteršič — št. Jernej — Mozelj	✓ Ivan Gale — Dorepolje — Suhor 1942.
Anton Švalj — Kostanjevica — Mozelj	✓ Jože Grm — št. Rupert — Zaplaz 1944.
✓ Drago Tomažič (Cigo) — Zale — Mozelj	✓ Marko Jakoš — št. Rupert — Trebelno 1944.
✓ Gabriel Capuder — Ljubljana — Mozelj	Anton školj — št. Rupert — Kočevje 1943.
Lado Kavčič — št. Rupert — Smuka 1945.	Anton Mikec — št. Rupert — št. Rupert 1943.
✓ Avgust Cirič — Maribor — Kočevje 1943.	Evgen Ušaj — št. Rupert — št. Rupert 1943.
Fanuš Emer (organizator) — Kranj — Ljubljana 1941.	Stanko Gracar — št. Rupert — Trebinc 1942.
✓ Josip Lesjak — ubit v Bizoviku 1942 od VS (komentar sledi)	Franc Golob — Stopiče — 1944.
Alojz Bartolj — Stopiče — Krka 1942.	Ludvik Lavrič — Ajdovec — Mozelj 1943.
Jože Muhič — Stopiče — Krka 1942.	Karol Beg — Sušice — Mozelj 1943.
Anton Mavec — Mirna peč — Zajčji vrh 1942.	Drago Furlan (Oran) — Kronovo — Novo mesto 1945.

- Viktor Henigman — Toplice — Novo mesto 1944.
 Jože Mavec — Mirna peč — Škocijan 1945.
 Nikola Esapovič — Kordun — Suhor 1942.
 Alojz Nedin — Ljubljana — Graben 1942.
 Janez Okorn — Naklo — Suhor 1942
 Anton Kordan — Mirna — Kočevje 1943.
 ✓ Jaroslav Novak — Ljubljana — Polje — Osolnik 1943.
 Feliks Pogačnik (organizator) — Ljubljana — Polje — Podlipoglav 1942.
 ✓ Franc Kadunc — Dobropolje — Turjak 1943.
 Mihael Stopar — Kostanjevica — Vinji vrh 1943.
 Martin Jordan — Kostanjevica — Franc Urbančič — Mirna 1944. Čatež 1943.
 Jože Brkopec — Težka voda — Okrog 1943.
 Anton Žonta — Hrastno — Drganja sela 1942.
 Alojz Zupančič — Mirna peč — Mirna peč 1944.
 Franc Klemenčič — Ljubljana — Drži vrh 1943.
 Jože Hočevar — Mirna — Ljubelj 1945.
 Gorenc — Raka — Kostanjevica 1943.

2. Prvoborci vrnjeni iz Vetrinja ali zajeti doma in pobiti

- Polde Selan — Dobrunje.
 ✓ Sikst Pižmohti — Mirna.
 Kvirin Pižmoht — Mirna — ubit od OZNE 1945.
 ✓ Virgil Leskovec — Vesela gora
 Felks Butala — št. Rupert.
 Franc Cugelj — št. Rupert.
 Franc Gorenc — št. Rupert.
 Jožef Koferle — Mirna
 ✓ Stanko Tratar — Trstenik
 Alfonz Lap — Bistrica
 Franc Uhan — št. Rupert.
 Anton škarje — št. Rupert.
 Jožef Bunderšek — št. Rupert.
 Jože Rukše — Hrušica
 Jernej Golob — Mirna
 Anton Jakoš — Vransko.
 August Jarc — Mirna peč.
 Franc Krištof — Mirna.
 Roman Zadnik — Tržišče.
 ✓ Franc Bec — Tržišče.
 Anton Gnidovec — Mirna peč.
 Alojz Makovec — Rodolfovo.
 Franc Mavec — Mirna peč.
 Jože Kolenc — Mirna.
 Anton Sladič — Vesela gora.

30. obletnica 1. ilegale

1942–1972

SLOVENSKIM PRVOBORCEM V SVOBODI

Pozdravljeni dragi prijatelji!

Letos poteka 30 let odkar je mala nebogljená grupa mladih idealistov zapustila Ljubljano in nastopila marš preko Suhe Krajine v — Gorjance. Tja so prišli pogumni fantje iz Mirenske doline, odločni Mirnopečani in posamezniki iz drugih krajev Slovenije. Počasi je rastla ta grupa prvih ilegalcev, ker „vodilni“ niso spoznali klica časa. Kljub malemu številu pa je grupa bila udarna-nepremagljiva in kako tudi ne, saj je v srcih prvoborcev gorel mogočen plamen idealizma, ki se je izžareval v globoki ljubezni do svojega trpečega naroda. Ta idealizem, vera v Boga in ljubezen do naroda, so bili faktorji, ki so slovenskim prvoborcem dajali moči, da so vzdržali. Noben marš ni bil odveč, nobena žrtev prevelika, nobeno trpljenje nepremostljivo, zato so obstali in postali kal odpora, ki se je razširil preko vse slovenske zemlje.

Pred 30. leti so slovenski prvoborci prižgali plamen svobode in visoko so dvignili svoj bojni prapor, slovenskemu ljudstvu pa s tem dali upanja, da ne bo pokončan pod uničevalci slovenskega naroda. Pri Starem gradu, žužemberku, na Zajčjem vrhu in Dolžu, pri Prečni, na Krki, pri Okrogu, Tolstem vrhu, Orehovici in nešteto drugih krajih so slovenski prvoborci jasno pokazali sovražnikom s kom imajo opravka in kako se znajo boriti.

Večina prvoborcev je padla na okopih domovine, za nas preživele pa je nujno, da vsaj sedaj za 30. obletnico zopet pridemo skupaj in da združeno proslavimo ta važni mejnik v zgodovini naše borbe. Dobrepoljci, Mirničani, Št. Jernejci, Št. Ruperčani, Stopčani in vsi drugi pridite vsi 3. junija 1972! Zopet bomo po tolikih letih skupaj in spominjali se bomo junakov vseh krajev, spomnili se bomo: Milana, Cigota, Iztoka, Joškota, Poldeta, Tončka, Balanta, Gusteljna in vseh drugih iz borb v Gorjancih pred 30. leti. Pridi prijatelj, če si še tako daleč, saj je morda to zadnja prilika snidenja vseh borcev prve dobe. Prebrodi vse ovire kot nekoč in pridi. Če imaš težave povej, skupaj bomo drug drugemu pomagali, samo da pridemo skupaj!

Pozdravljeni in nasvidenje v Clevelandu, 3. junija zvečer (v soboto) na 30. obletnico prve ilegale.

Bog vas živi!

France Grum

Vaš stari soborec

Borci prvega odreda JV – padli za domovino

Številčno stanje prvega četniškega odreda JVvD je v začetku julija 1942 naraslo na 109 mož. Čeprav slabo oboroženi so bili borci razdeljeni po trojkah; v take skupine je bilo moštvo podeljeno in dnevno odhajalo v akcijo. Za večjo akcijo je bilo združenih več bojnih trojk skupaj. Oborožitev odreda pa je bila skrajno slaba. V tistem času še vedno ni bilo nobenega avtomatskega orožja v odredu. Kljub slabi oborožitvi pa so naše bojne trojke prehodile vse Gorjansko pogorje in v tej dobi izvedle tudi štiri različne akcije proti italijanskim okupatorskim silam. Glavni cilj teh akcij je bil priti do avtomatskega orožja in druge bojne opreme.

V istem času se je partizanstvo v Gorjancih precej hitro množilo. Partizanske enote so bile vse drugače oborožene kot četniki, imeli so zadostno količino avtomatskega orožja in razstreliva. To nam je postalo jasno zlasti pri skupni akciji z njimi na italijansko postojanko na Ratežu. Le krinka, „Kombinirani štajerski bataljon“, je odred zaščitila, da ga partizani niso strli v samih pričetkih. Odlično vlogo krinkanja je igral rezervni poročnik Drago Tomažič-Cigo, ki je sam bil štajerc. On je na videz igral političnega komisarja odreda in tako uspešno, da so partizanske komande zgubile vsak dvom, da bi mi ne bili štajerski partizani. Še več, partizanske komande so bile prepričane, da je „štajerski bataljon“ najbolj disciplinirana in najudarnejša „partizanska“ enota. Prav radi takega mnenja so tudi sprejeli dejstvo, da nobeni partizanski patrulji ni bil dovoljen vstop v taborišče „štajerskega bataljona“.

V tistih par tednih pred razkrinkanjem so partizanski kolovodje nenehno iskali vojaške pomoči pri „Štajercih“ za raznotere akcije, kot tudi pomoč za akcijo proti „Beli gardi“ iz št. Ruperta. Jasno je bilo, že od vsega početka, da se ne bo mogoče krinkati dolgo, toda poveljstvo, zlasti Milan Kranjc, je trdno upalo, da bo številčna moč odreda hitro porastla in tako tudi bojna zmogljivost odreda. Tomažič, velik nacionalist in odločen borec kot je bil, je sovražil svojo funkcijo „quasi politkomisarja“ in nenehno predlagal in odločno zahteval, da pokažemo pravo lice in da udarimo po partizanstvu, ki je ropalo po deželi. Včasih kar ni znal skriti svojega prepričanja. Milan je poznal v srce vsakega borca, poznal je osebne probleme in potrebe. Spoštoval in visoko je cenil globok krščanski značaj svojih borcev, saj je vedel da iz tega duha izvira moč in se izžareva ves idealizem. Poskrbel je za duševno hrano svojim borcem s tem, da je v odred pritegnil Mirnopoškega kaplana Antona šinkarja-Tončka. Tonček je bil Milanova desna roka vse do konca, borcem zvest prijatelj in duša odreda. Kadar je bilo najtežje je bil kurat Tonček tisti, ki je bodril in ki je znal razvedriti in tolažiti. Skoro vsako nedeljo, če le mogoče, je v planinah postavil oltar in daroval sveto daritev, katere so se razen stražarjev in patrulj, udeležili vsi borci s komandantom na čelu. Kurat Tonček se je ves posvetil bor-

cem, bil povsod z njimi in ob koncu, tik pred smrtjo v Kočevju še bodril in delil zadnjo popotno tolažbo svojim na smrt soobsojenim borce. Komandant Milan in kurat Tonček sta bila neločljiva prijatelja in vzgled svojim soborcem. Z vso upravičenostjo upam trditi, kar so potrdili tudi preživeli, da bi nikdar ne bilo predaje v Grčaricah, če bi Milan ne padel v borbi, kajti Milan Kranjc je poznal komuniste, poznal vso njihovo zvižajočo in njihove zločine. Vedel je, da z njimi kompromisa ni in njihove obljube niso vredne počenega groša. Toda usoda je hotela, da je Milan v Grčaricah padel, kurat pa je ostal živ in bil tako v stanju tolažiti svoje soborce v zadnji uri.

Med glavne igralce slovenske prve bojne drame moramo vsekakor prišteti tudi Dobrivoja Vasiljeviča-Iztoka in pa Dragota Tomažiča-Cikota. Vasiljevič, po rodu Srb, se je boril v slovenskih planinah z isto vnamo in idealizmom kot katerikoli Slovenec. Njegova hladnokrvnost in drznost je presegala vse meje junaštva. V vsaki še tako kritični situaciji se je takoj znašel. To je pokazal že par dni po prihodu v ilegalo, 25. maja, ko so odred pri Starem gradu napadli partizani. Nihče se ni tedaj znašel, kako tudi, saj je to bil prvi krvavi krst, toda Iztok, visok kot je bil, je vstal, začel lučati granate na jurišajoče partizane in z rezko komando začel razporejati vojake. Zmedel je napadalce, ki so zapustili bojišče in bežali kar so jih noge nesle. Tak kot v prvi borbi je tudi ostal do konca. Če ni bil v borbi ali vodil borce na juriš jih je vežbal.

Iztok je bil drugi steber na katerega se je Milan Kranjc opiral in katerega strokovno znanje je cenil. Drago Tomažič-Cigo je bila nemirna duša v odred, njegov udarni duh ga je stalno gnal na boj, počitka ni poznal. Neljubo mu je bilo, da je moral igrati nekač časa vlogo politkomisarja v odred. Bil je odkrit, zahrbtnosti ni ne poznal ne prenesel. Bolelo ga je, če je zvedel o kakem zahrbtnem dejanju ali govoricah. Zelo je trpel, ko je zvedel za usodo kapetana Josipa Lesjaka, ki je bil ubit v Bizoviku. Bil je poštenjačina in dičila ga je globoka narodna zavednost. Ponosen je bil, da je v odred idealistov prvoborcev in je z njimi delil vse dobro in zlo. V borbah je bil neukrotljiv, neugnan. Svojega ponosa ni skrival niti tedaj, ko so ga komunisti sodili v znanem Kočevskem procesu leta 1943. On in kurat Tonček sta bila tista, ki sta v smrtni celici nenehno prepevala nacionalne pesmi. Ko pa so ga odvedli na morišče je še zapel „črna zemlja naj pogrezne tega, kdor odpada...“ V celici v Kočevju je bil zaprt skupaj z Gabrijelom Capudrom o katerem je bilo rečeno, da je izvršil justifikacijo nad Lesjakom, odpustil mu je in dal mu je svojo hrano, tako pripovedujejo preživeli. Nič prav nič čudno ni to, kajti tak je bil poročnik Tomažič-Cigo, slovenski junak.

Omeniti bi bilo treba tudi druge, toda to ob drugi priliki. Vsi borci so bili svesti kaj se dogaja in zakaj se borijo, zato so se tudi borili kot se junakom spodobi. Le kder jih je poznal, le tisti, ki jih je videl v njih de-

janjih more pravilno doumeti njihovo veličino. Kdorkoli jih sodi pavšalno ali celo meče na te junake blato, ta ne samo dela krivico njim pač pa krivico vsem, ki so za svojo domovino dali vse kar so imeli. Dejstva govore, da bi prvi ilegalni pokret nikdar ne obstal pri življenju, če ne bi imel takih borcev in takega komandnega kadra kot ga je imel. Ta dejstva priznavajo celo komunistični zgodovinarji, kajti v nobenem od komunističnih opisov se ne morejo izogniti borcem prvega nacionalnega pokreta. Jasno, komunisti jih blatijo, toda v svojem blatenju priznavajo, da jim je ta odred naredil mnogo preglavic. Bog daj, da bi jih cenil slovenski narod in zanamci in da bi njihovo delo in žrtve zapisal v anale narodne zgodovine.

FG

Jože Jakoš

Za 30. obletnico štajerskega bataljona

Sredi maja 1942 so se iz št. Rupertske okolice začeli zbirati prvi prostovoljci za odprto borbo proti komunistom na Dolenjskem.

V gozdu blizu vasi Vrh je bilo prvo zbirališče — sedem nas je bilo. Tam smo se zadrževali par dni v pripravljenosti za obrambo in napad proti partizanom ali okupatorju Italijanu, ki sta skupno uničevala slovenski narod in imovino. Nenadoma je prinesel g. Sekolič obvestilo ali bolje rečeno ukaz, da naj se razidemo do nadaljnjega poziva. Seveda biti moramo vedno v pripravljenosti. To povelje ni bilo niti meni, kakor tudi ne ostalim preveč po volji. Vsi smo se zavedali, da smo že itak predolgo čakali in pustili, da so partizani-komunisti mučili, pobijali in strahovali slovenski narod, ki je bil brez vsake prave zaščite.

Uvidel sem, da ni od naših vodilnih osebnosti nobenega navodila za odločen skupen nastop proti komunizmu. Čakal sem približno en teden skupno z mojim bratom Markom. Iskala sva si prenočišča, kjer sva pač mislila da je najbolj varno. Večino noči sva preživela ali prespala na odprtem polju sredi njiv. Bila sva izpostavljena vsem vremenskim neprilikam, a poleg tega sva bila v stalni nevarnosti za svoji življenji. Za mojo zdravo naravo je bilo nemogoče sprijazniti se z načinom takega življenja in skrivanja. Naveličal sem se in odločil za odhod v gozdove. Šel sem v bližnje trgovine nakupovat vse, kar je potrebno za vojaka na terenu. Ko sem se vračal domov, sem slišal strele. Sumil sem, da so prišli partizani po mojega brata Marka. Pognal sem konja v tek in pridrvel v vas, da rešim brata. Pred hišo izročim konja pokojnemu očetu brez vsake besede. Na očetovo pripovedovanje sem pohitel do moje puške in municije. Brata niso zadeli, ko je bežal med sadnim drevjem pred krogli partizanskih strellov. Bežal

je v smeri tedanje meje zasedene od Nemcev. Jaz sem začel streljati na partizane. Zadnjega sem dobro pomeril in ga kljub gostemu grmovju zadel in lažje ranil v glavo. Izstrelil sem približno 30 nabojev s tako hitrostjo kot bi imel v rokah brzostrelko. Ustavil sem se na sosedovem vrtu. Sosed mi je rekel preplašeno, kaj boš pa sam naredil, ker partizanov je veliko več in sedaj nam bodo požgali vsa poslopja. Nisem ga poslušal in ne odgovoril na njegove besede. Dovolj je bilo gorja in zločinov, ki so jih naredili komunisti.

Šel sem domov, da povečerjam in se poslovim od doma. Ob slovesu mi oče reče: „Brez dvoma, boš več prestal, kot sem jaz, čeravno sem vse oceane preplul in videl skoraj vse kontinente sveta.“ To so bile očetove zadnje besede s pripombo „Bog bodi s Teboj“.

Odšel sem mirno brez besed in zapustil hišo. Preveč je bil moj notranji čut napolnjen z odgovornostjo na moje domače in do vseh ljudi, ki so trpeli v strahu pred komunisti. Reševal bom moje drage z vso svojo sposobnostjo, ne czirajoč se na moje žrtve.

Bila je noč, ko sem šel v smeri proti Hrastnemu, posebno je bilo temno skozi gozd. Med potjo sem oddajal posamezne strele in to zato, da bi se moj brat Marko znal orientirati v smeri kamor sem odhajal kakor sva se dogovorila. Ustavil sem se v vasi Hrastno z namenom, da se mi pridružijo ostali fantje, ki so bili odločni protikomunisti. Saj so skoro vsi bili člani „Fantovskega odseka“ in so vedeli kaj je komunizem. Spraševal sem po fantih in kmetje so mi pripovedovali, da ko je bilo v vasi slišati streljanje so se vsi poskrili, tako, da nihče ne ve, kje so.

Nisem imel druge izbire, kot da si poiščem varno prenočišče. Spal sem sredi velike njive, ki je bila posejana z deteljo. Jermen sem si ovil okrog roke, da sem tako čutil puško vedno pri sebi in od utrujenosti zaspal. Prebudil sem se pozno, sonce je prijazno sijalo na rodovitno polje. Previdno dvignem glavo in pogledam naokrog, če ni nevarnosti. Ljudje so bili na njivah in me opazovali, ko sem šel proti vasi Hrastno. Puško sem držal v roki, stalno pripravljen za strel.

Ustavil sem se pri zanesljivem kmetu, ki mi je dal hrane; spraševal sem ga po fantih, kje se skrivajo. Želel sem, da se mi pridružijo, ker sem bil sam. Odgovoril je, da že dva dni ni videl nobenega. Dogovorila sva se, da se vrnem čez nekaj dni in mogoče se bodo fantje le pokazali na dan. Bili so vsi moji prijatelji in sem bil prepričan, da mi zaupajo.

Odšel sem proti vasi Viher. Tukaj je bil dom mojega strica. Ko me zagleda s puško v roki, se je ustrašil. Na kratko mu pojasnim ves položaj v katerem smo se tisti čas nahajali. Zadržal sem se pri njem do večera in mi je tudi postregel z dobro večerjo. Puško sem položil na mizo tako, da je bila cev obrnjena proti vratom. Nenadoma nekdo potrka na vrata. Stric in njegova žena sta se na mojo besedo stisnila za peč. Trepetala sta od strahu, kaj se bo zgodilo. Pomiril sem ju in odgovoril „naprej“. Vrata se

odpro in zagledam moje prijatelje. To so bili Stane Lamovšek, njegov brat in eden njunih prijateljev. Vprašam jih če so pripravljeni, da se mi pridružijo in da primejo za orožje. Stane Lamovšek pravi: „Počakaj dva dni, da si vse potrebno pripravimo za odhod.“

Poslovili smo se, oni so šli na svoje domove, jaz pa sem previdno iskal varno prenočišče, namreč v drugi smeri prejšnje noči. Pozneje sem se vrnil na stričev skedenj, ne da bi stric vedel zato in se dobro odpočil.

Naslednji dan grem skozi vas Viher proti Hrastnu k Slapšakovim. Zopet vprašam po fantih. Oče mi pravi nobenega še ni; tudi ne vem, kam so odšli. Povabi me v hišo in prinese liter vina, hlebec kruha in slanina ter se z očetom mirno pogovarjam. Zaslišim, da nekdo prihaja. Skočil sem s puško v roki na vogal hiše in opazoval dva prihajajoča. Previdno čakam, da sta se približala do razdalje, kjer sem jih lahko spoznal. Bila sta Svarun iz Krmelja in Virgil z Vesele gore. Bilo je veselo snidenje: saj smo bili že skupaj sredi maja v gozdu pri št. Rupertu. Bila sta idealista: proti komunizmu in proti okupatorju.

Vprašal sem Svaruna, kako je zvedel za mene in da sem šel na teren brez vrhovnega poveljstva in ukaza. (Svarun je bil aktivni jugoslovanski mornariški podnarednik). Povedal je da vedo že štiri fare naokrog, da sem v domači vasi Roženberg napadel partizane in tudi ranil vodjo partizanske patrole. Partizanski komandant je v nedeljskem govoru označil ta napad za sramotno dejanje proti OF. Partizani so se skrivali pod geslom OF v resnici je bila prava komunistična banda, kateri je stala v ozadju Sovjetska zveza.

Svarun in Virgil sta rekla, da se sedaj ne bojimo nikogar več. Zanimala sta se če vem za one prostovoljce. Povedal sem, da se v par dneh pridružita še dva: Stane Lamovšek in njegov brat.

Odšli smo proti Svinskem in se ustavili v zidanici, kamor nas je povabil nek kmet na kozarec vina.

Medtem zagledam, da prihaja moj brat Marko, ki se je vračal od nemške meje, kamor je bežal pred partizani. Rekel je, da je po strelih ugotovil, kje se nahajam. Naše potovanje je bilo vse križem. Preveč bi bilo, da bi vse podrobno opisoval in se bom radi tega omejil le na gotove dogodke.

V vasi Svinjsko so se nam pridružili štirje prostovoljci: že omenjena brata Lamovška, Bunderšek in moj bratranec Jakoš France. Nadaljevali smo pot proti moji vasi Roženberg. Odložili smo težjo opremo in šli proti Tržišču, kjer sta nas čakala Cimerman Polde in njegov prijatelj Bec. Prostovoljci so se hitro množili in smo se počutili vedno močnejše.

Partizani so napadli moje starše, brate in sestre. Oče mi je pripovedoval strahote, ki so jih prestali od partizanov. Grozili so, da bodo vse pobili: uvidel sem, da bodo postopki partizanov v bodoče brez vsakih človeških pravic in da je resna nevarnost za naše domače.

Zadrževali smo se v bližini naših domov in tudi prenočevali v bližnjem

gozdu, kjer smo se počutili varne in od utrujenosti počivali. Po oddihu smo šli proti vasi Hrastno. Že pred vasjo so nam povedali, da so v bližini vasi partizani na drevo obesili Jožeta Slapšaka. Obesili so ga za noge z glavo navzdol. Klical je na pomoč dolgo časa, dokler mu ni pritekla na pomoč neka žena in prerezala vrv na kateri je bil obešen; če bi se takoj priključil nam bi se to mučenje ne zgodilo z njim. Izgovarjal se je, da ni mogel zapustiti staršev. Sedaj se je pa z veseljem pridružil naši edinici, ki je ščitila in branila vse poštene Slovence. Pridružil se je nam tudi njegov prijatelj Žonta France.

Previdno nadaljujemo pot proti št. Rupertu. V vasi Vrh skozi katero smo šli, zaslišimo sumljivo premikanje, a v resnici nismo dognali nič nevarnega. Bila je tudi tema, da se ni nič videlo. Glasno sem dal povelje naprej. V predhodnici sva bila Virgil in jaz. Ostali so nama v primerni razdalji sledili in tako nas je zgledalo mnogo več. Zvedeli smo, da so v vasi bili partizani pa so se iz strahu poskrili, namesto da bi nas napadli.

V bližini Vesele gore je bil majhen gozdiček, od koder je bil razgled na vse strani in smo tudi v njem prenočili. Zgodaj jutraj slišimo drveče konje, katere so jahali partizani; radi previdnosti jih nismo napadli in ker še nismo dobili vseh prostovoljcev, ki so čakali na nas, da jim damo možnost, da se nam pridružijo.

Virgilu z Vesele gore je bil kraj dobro poznan v tej okolici. Določeno je bilo, da gre Virgil, Svarun in dva moža za spremstvo proti Zabukovju kjer so nas čakali štirje prostovoljci. Dolgo časa se niso vrnili. Ostal sem pri mladoletnih fantih sredi partizanskega pozorišča. Vrnili so se s štirimi prostovoljci: brata Skol (Tone in Janez) in brata Grm. Bili so dobre oboroženi. Dobivali smo nove prostovoljce, šli smo v Migalco, kjer smo dobili štiri: Kovač, brata Pižmoht in Zagrejšek Franca. Ojačana edinica je nadaljevala pot proti mirenški fari in sicer v vas Selo, kjer so se nam pridružili: brata Kolenc, Golob Jernej, Kaferle Jože in Kordan Slavko s kobilom. Tukaj smo hodili podnevi brez strahu. Bili smo moralno navdušeni in dobre volje. Število se je množilo in dosegli smo 36 dobro oboroženih fantov, idealnih protikomunistov.

Korakali smo po glavni cesti proti Mirni. Na poti sta se nama še pridružila v Selski gori Golob Polde, in v Trsteniku Butale Feliks. Naleteli smo še v vasi Terbine na partizanskega zaščitnika Kunštek (čevljar in star jugoslovanski komunist), ki je nas vljudno povabil v svojo hišo. Opravičeval se je namreč, da ni mogel zbrati več hrane, pijače in cigaret. Dal nam je vse kar je nabral v kratkem času. Zahvalili smo se mu za nabrano in naklonjenost; seveda priporočili smo se tudi za v bodoče in da se kmalu vrnemo nazaj. On nas ni spoznal in ni vedel kdo smo. Tudi mi smo se zavedali, da je potrebna previdnost. Spopadli bi se z partizani le, če ne bi bilo drugega izhoda. Na Mirni je bilo precej partizanov. V previdni razdalji smo korakali skozi vas. Na čelu je bil Virgil in jaz. Imeli

smo tudi ono kobilu, ki nam je nosila kuhinjo. Partizani so pa mislili, da nam nosi težko orožje. Ko pridemo iz Mirne zavijemo na levo proti Novemu mestu. Tu smo se spomnili, da se nahajata skrita v Gorenjski gori pobegla partizana: „Joco in Laco“, ki sta se nam takoj pridružila in tudi nas orientirala glede partizanskih trikov — običajev in sta nam bila tako v veliko pomoč.

Tu nas je dobila silna nevihta-dež, bliskanje in grmenje. Bili smo vsi premočeni. V neki vasi, ki nam je bila nepoznana, smo vstopili v hišo sredi vasi, kjer smo iskali pojasnila: kje smo in za pot naprej. Zopet smo imeli srečo. Gospodar je bil partizanski zaščitnik in nam je bil zelo naklonjen. Postregel nam je z vsem, kar je imel na razpolago. Zadržali smo se dobre pol ure, nenadoma pa vstopijo v hišo štirje partizani, ki so prišli po informacije od svojega zaščitnika. Pozdravili smo se: „Smrt fašizmu — Svoboda narodu“. Zaščitnik jim pove, da smo vse v redu prejeli od njega za kar smo se tudi zahvalili. Prosili smo jih če nas vodijo preko železniške proge ker nam je pot neznana. Trdili smo, da smo prišli iz nemške strani — štajerske. Tovariši so z veseljem ustregli naši prošnji in nam kazali pot. Kolona se je previdno pomikala in sledila trem partizanom, ki so šli v predhodnici. En partizan je šel poleg mene in je imel dežnik, tako sem bil tudi jaz deležen malo strehe dežnika. Vprašal me je, zakaj imam šlem. Povedal sem mu, da sem ubil Italijana in s tem osvojil šlem, ki v dežju zelo prav pride, da mi ne teče voda za vrat.

Mirno je potekal pogovor med nami. Nepričakovano pa spregovori eden naših mladoletnih fantov in vpraša glasno svojega bližnjega soborca: „Ali so to partizani?“

S to nerodno besedo je nas vse izdal. Partizan poleg mene ga je prav tako slišal kot jaz. Po par korakih mi reče: „Oprosti tovariš, grem gledat, kje so moji tovariši od spredaj in pridem takoj nazaj. Ni ga bilo več. Hitim naprej, da pregledam teren in položaj. Vprašam Svaruna če ve kam so šli štirje partizani. Ugotovili smo, da so nas po neprevidni besedi spoznali in pravočasno od nas pobegnili.

Zvedeli smo, da so v bližini Novega mesta in Gorjancev prostovoljci iz Ljubljane in okolice, ki so odšli v Dolenjske gozdove 17. maja 1942. Čim preje smo hoteli dobiti zvezo z njimi. Končno smo prišli skupaj z edinico 17 mož med katerimi so bili tudi sposobni oficirji.

Prostovoljcev je bilo vsak dan več. Imeli smo redne patrole in okolico držali čim bolj pod našo kontrolo. Pohod smo naredili proti št. Rupertu v moj domači kraj. Šli smo čez Veselo goro. Tam je bil doma orožniški podnarednik Jože Sladič. Prostovoljno se nam je pridružil. Že v prvih akcijah se je izkazal, da ima vojaško izobrazbo in borbena sposobnost. V vsaki borbi je bil na čelu svojih vojakov in vedno imel velike uspehe.

Napadi so bili na dnevnem redu. Tudi izgube smo imeli seveda, v primeru s partizani zelo majhne.

Ustavili smo se ob Krki in se dobro utaborili. Izkopalj smo si strelske jarke, ki so nam služili tudi za varno prenočišče in zaklonišče v slučaju partizanskega napada. V strelskih jarkih smo bili po trije skupaj, dva sta lahko počivala a eden je budno stražil. Kmalu so se začeli zbirati okrog našega taborišča partizani z namenom, da nas napadejo in uničijo. Nekega večera, ko se je začelo temniti, so nas začeli obkoljevati v pripravi za napad. Niso se zavedali, da gredo naravnost v smrt. Mi smo bili v strogi pripravljenosti. Padli so prvi strelj od partizanov in takoj na to je sledil juriš. Naš štajerski bataljon odgovori z brzostrelnim orožjem, da so se kopičila trupla mrtvih in ranjenih partizanov pred našimi strelskimi jarki. Reka Krka je bila krvava od ranjenih in mrtvih partizanov. Partizani so uvideli, da so poraženi in so se brez uspeha začeli umikati. Kapetan Iztok zapove, da se preneha s streljanjem. Mi nismo imeli izgub, samo kapetan Iztok je bil lažje ranjen v glavo. S tem je bila prva večja bitka končana — krst „štajerskega bataljona“ in s tem smo prešli v dnevne spopade s partizani. „Štajerski bataljon“ je bil prvi pobudnik in aktivno nastopil proti komunizmu v Sloveniji na Dolenjskem.

Dragi mrtvi borci štajerskega bataljona! Vaša trupla so posejana širom slovenske zemlje, ki ste jo tako ljubili in z Vašo smrtjo doprinesli največjo zmago v takratnem boju. Umrli ste za Boga, Narod in Domovino.

Obljubljamo Vam, mrtvi junaki, da bomo nadaljevali boj proti komunizmu na katerem koli kontinentu sveta bomo.

Slava Vam!!!

Emigracija reagira

(Dopis iz domovine)

Boris Kidrič je za Slovenijo bil kompetentni mož kar je imelo opravka s čistko nezaželenih ljudi, ki jim beg pred Titovim režimom ni uspel, ali pa so že iz inozemstva pod prevaro bili vrnjeni. Samo leto za tem, ko je glavno čiščenje bilo končano, je pa tudi Kidrič sam brezsedno končal; umrl je za levkemijo.

Na Hrvaški je zgoraj omenjeno vlogo igral Blažević, ki pa še danes živi. On je bil odločilni mož pri insceniranju procesa zoper zagrebškega nadškofa Stepinca v letu 1946; in 1945 je on odločal pri masovni likvidaciji Hrvatov, ki so jih obdolžili sodelovanja z ustaši. Po dobrih 25. letih je Blažević z vedno večjo nervoznostjo gledal na razvoj v deželi in v decembru 1971, ko je v Zagrebu zasedal Centralni komite, ni mogel prikriti paničnega strahu pred maščevanjem in venomer opozarjal, da je razvoj na Hrvaškem — odprta revolucija.

Po narekovanju takih Blaževićev je Tito končno zatrobil nesmiselno

uzbuno in sam zahteval, da se zoper neprijatelje socializma v deželi mora ostreje postopati. Dobesedno se je glasilo: „Sodniki in drugi državni organi se ne smejo oprijemati zakonov kot pijanci vrtno ograje“. S tem so bile postavljene kretnice posameznim funkcionarjem. Blažević, ki je danes predsednik Zagrebškega parlamenta, je takoj zatem napovedal brutalne mere zoper politične sovražnike jugoslovanske politike v deželi. Vsled posedovanja ene nezaželene knjige je sledilo preko enega leta zapora in vsled petja pesmi, ki ni spadala na dnevni red, šest mesecev zapora. Priprti voditelji kulturnega društva „Matica Hrvatska“ in številni študentje, ki so bili prijeti pri demonstracijah ali internatih, še čakajo na sodbo.

Ves ta razvoj pri nas evropsko časopisje obširno publicira. S posebno pozornostjo pa to gibanje zasleduje naša emigracija v zapadni Evropi. Nje pozornost so naši politiki kmalu opazili in ni bilo slučajno, da je ob eni priliki zunanji minister Tepavac izjavil: „Hrvaško vprašanje je jugoslovanska notranja zadeva in se inozemstva nič ne tiče.“

Medtem, ko so v januarju v Beogradu zasedali člani ZKJ, je nad Češkoslovaško strmoglavilo jugoslovansko potniško letalo DC 9 z 28. potniki, ki je letelo iz Danske v Beograd. Podložitev raztreliiva v letalu je bila namenjena jugoslovanskemu ministrskemu predsedniku Bijediću, ki se je mudil na Danski ob priliki pogreba pok. kralja Friderika. To letalo je bilo prvo redno, ki je povezovalo Dansko z Beogradom odkar je minister prišel na pogreb. On se ni nahajal v tem letalu, ker je še isti dan kot je prišel, odletel s posebnim letalom za Beograd. V isti noči, ko je strmoglavilo letalo, je v brzem vlaku Dunaj—Zagreb eksplodirala bomba, pri čemer je šest potnikov bilo močno poškodovanih. Iz Beograda smo slišali, da so za ves ta teror odgovorna mesta v inozemstvu, ki trpijo ekstremistične elemente. Isto inozemstvo pa je samo nekaj preje imelo priliko Tita slišati, da se sodnikom in drugim državnim organom (mišljena je milica) ni treba oprijemati zakonov. Brez dvoma gresta oba kruta napada na račun ene ekstremne grupe emigracije. Vendar, kdo drugi naj si nespoštovanje lažje posluži kot tisti, ki do teh zakonov tako nima pravice? Obe dejanji moramo zato smatrati za odgovor emigracije zoper takšno ravnanje naših državljanov. Nam se lahko grozi z zakoni in bere iz njih; našim ljudem v inozemstvu pa se s tem spoštovanje do domovine le v še večji meri umika.

Hrvaško vprašanje za Jugoslavijo ni nič novega in je deželo pretresalo že v predvojnem času. Leta 1928 je prišlo do umora v Beograjski Ljudski skupščini, ki si ga je zagrebški odposlanec Ante Pavelić sam ogledal in nato brez oklevanja odpotoval v inozemstvo in ustanovil društvo Ustašev. Zanimivo je, da ima prav ta emigracijska grupa na našo mladino, ki dela v tujini, največji vpliv.

Pri prebiranju preteklosti človek dobiva vtis, da naša politika počasi jemlje oblike predvojnega časa. Tito danes zamanj išče mirilnih besed, kajti dejanja so storjena in ta so močnejša kot vse besede.

Nebotičnik

Ta zgodba je nastala pred približno štiridesetimi leti, ko so v Ljubljani sezidali prvi nebotičnik. Mimogrede povedano, je bil ljubljanski nebotičnik med prvimi v Jugoslaviji, če ne sploh prvi. Kmalu potem, ko je bil nebotičnik dozidan, je prišel Ribničan v Ljubljano. Ko jo je mahal po Dunajski cesti proti glavni pošti, se ustavi pred nebotičnikom in ga ogleduje. Mimo pride mlada ljubljanska srajca in se postavi pred Ribničana, ki nekaj časa opazuje Ljubljančana, potem pa spet nebotičnik. Končno se Ribničan ožunači in vpraša ljubljanskega fičfiriča:

„Gospod, za kaj pa rabite tako veliko hišo? V Ribnici imamo samo majhne hiše.“

Ljubljančan pa, ki je komaj čakal, da si bo Ribničana malo privoščil, odgovori:

„Oče, v to hišo pa ribniške norce zapiramo.“

„A, saj sem si takoj mislil, da ribniške, zakaj za ljubljanske norce bi bila pa premajhna,“ zamahne Ribničan z roko in jo udari proti pošti. Končno je le zvedel, da se tista velika hiša imenuje nebotičnik.

Beseda je nova skovanka, ki pomeni dotikati se neba. Vse nove besede, ki označujejo tehnične industrijske, tudi kulturne novosti, ki so nastale pri drugih narodih, Slovenci ponašimo, to se pravi, poslovenimo. Poprej so take nove tujke kar dobesedno prevedli, ali pa sploh uporabljali tujko v slovenski obliki. Nekatere bo sploh težko posloveniti: foto, avto, televizion, telefon in še sto in sto drugih; te bodo najbrž kar ostale, čeprav se je bicikel spremenil v kolo, auspuf v izpuhač, lautšpreher v zvočnik itd.

Pa pustimo to za danes, ker ni naš namen pisati o tem, pač pa se nam je zasmilil tisti Ribničan, ki je po Ljubljani ugibal, kako se imenujejo velike hiše. Kaj pa če bi šel malo po svetu s suho robo, kakor so včasih hodili. Tam bi prišel šele v zadrego, zlasti če pomislimo, da skoraj vsi narodi uporabljajo danes dve besedi za velike hiše. V Sloveniji imajo dva izraza: nebotičnik in stolpnica. Nebotičnik je zgoraj ožji, se konča v konico, torej šiljasto, stolpnica pa je pravi kvadrat, zgoraj ima isto širino kot spodaj, ravno streho.

Zanimivo je, da so vsi narodi stvorili besedo nebotičnik na osnovi predstave, kakor da bi tako veliko poslopje vršilo neko opravilo. Slovenci si predstavljamo, da se poslopja oziroma stavba neba dotika, zato pravimo: nebotičnik ali donebnik. Hrvatje pa imenujejo tako stavbo: neboder ali povze to po nemškem oblakoder, ker Nemci pravijo nebotičniku: Wolken-

kratzer, torej oblake strgati ali praskati. Stolpnica pa bi bila: Hochhaus. Pri vseh narodih ta stavba praska ali strga nebo. Italijansko grattacielo, francosko gratte-ciel, angleško skyscraper, toda stolpnica bi bila building, špansko in argentinsko rascacielo, toda stolpnica je edificio torre. Vsi nordijski narodi iz germanske jezikovne grupe imajo izraze z angleško osnovo: švedsko skyskrapa, dansko skyskraber, stolpnica mangeetages hus, holandsko wolkenkrabber, stolpnica flagtebouw, flamsko wolkenkrabber in tozen huis.

Tudi večina slovanskih narodov si predstavlja, da nebotičnik nekaj praska ali strga po nebu, ker Rusi mu pravijo: neboskrëb (nieboskrjob), kajti skrebok je strgulja ali strgalo. Zanimivi so Poljaki. Kadar govore o starih nebotičnikih, predvsem o ameriških in angleških uporabljajo besedi drapacz chmuz (drapač hmuz) praskač oblakov, toda po novem pa imenujejo svoje nebotičnike: wiezowiec: stolpnica, ker wieża je stolp, wiec je pa obrazilo za samostalnike moškega społa. Čehi imenujejo nebotičnik mrakodrap, Bolgari pa nebostrgač.

Narodi, ki nimajo nebotičnikov, nimajo svojega izraza za to. Judje uporabljajo besede gored shakim in gored rakia. Gored je isto kot angleško scraper, shakim je oblak, rakia pa nebo, snigdal je pa stolp. Finci imenujejo nebotičnik pilvenpiirtäjä, Japonci mantenro, Kitajci pa kao fence, kar pomeni velika hiša. Toda tudi esperanto si je skoval besedo nebotičnik: nubskrapajo.

Zdaj si lahko mislite, kaj bi nam odgovoril tisti Ribničan, ki je v Ljubljani nebotičnik ogledoval, če bi si moral vse te besede zapomniti, ko bi prodajal suho robo po svetu. Verjetno bi rekel: „Pojdite, pojdite nekam, jaz grem pa nazaj v Ribnico, kjer nimamo “nebopičnikov” pa je vendarle lepo tam.“

Kakor vidimo so narodi skovali besede za nebotičnik, toda vse nekaj drugega pa je nebotičnik sezidati, da se ne bo podrl.

Vsak dan berete v časopisih, da se je podrla kakšna hiša. Tudi nebotičniki so se že podrli. Tega so največ krivi brezvestni gradbeniki in še več pa zakoni, ki tega zločina ne kaznujejo. Nikjer niste še brali, da bi bil kakšen stavbenik obsojen na smrt, čeprav je on kriv smrti petdeset in tudi več ljudi.

Zanimivo in tudi poučno je, kako so zgradili prvi nebotičnik v Tokiju na Japonskem. Japonci, ki so zelo pridni pa tudi zelo napredni so hoteli tudi imeti svoj nebotičnik kmalu po prvi svetovni vojni. Ko so razpisali natečaj za zidanje nebotičnika, si ni upal noben japonski gradbenik prevzeti dela, ker je tam zelo, zelo mehak teren, skoraj blato.

Prišel pa je neki ameriški stavbni inženir in delo prevzel. Japonci so bili radovedni, kako bo rešil ta problem. Amerikanec je najprej stavbni prostor globoko obzidal z železobetonskim zidom v obliki kvadrata, tako je bil prostor ločen od drugega terena. V ta globok „vodnjak“ je položil te-

melje nebotičnika tako globoko in obtežil tako močno, da so bili temelji težji kot stavba. Kmalu potem je Japonsko prizadel tisti strašni potres, ko je bilo na stotisoče ljudi mrtvih. In pripovedujejo, da se je tisti nebotičnik zibal sem ter tja na vrhu stavbe deset metrov v premeru in se ni podal. Jasno, temelji so bili zajezeni, so se zibali v tistem blatu, toda ravnotežje se ni spremenilo.

Ob rojstnem dnevu škofa Gregorija Rožmana

Rojstni dan škofa Gregorija Rožmana je 9. marec. God njegovega zavetnika sv. Gregorija Velikega se je obhajal skozi stoletja na dan 12. marca. Sedaj so ga v novem koledarju, veljavnem za vso Cerkev, prenesli na 3. septembra.

Pred 27 leti (1945) prav te prve dni v marcu sem bil zadnjič sprejet pri škofu Rožmanu v Ljubljani. Dobra dva meseca preden smo se razbežali po svetu.

Odkar sem bil slišal dogovor in odločitve, ki so jih podvzeli Roosewelt, Churchill in Stalin na zasedanju v Jalti, me je čedalje bolj skrbelo, kaj bo z nami Slovenci, ker je bilo jasno, da so nas prepustili na milost in nemilost Moskvi in Titu.

Štirje duhovniki smo takrat čakali konca vojne v graščiniči Lisčje nad vasjo Lanišče pri Škofljici. Z njimi je bil tudi g. Marko Kranjc, pomočnik pok. dr. Kulovca pri vodstvu SLS pred vojno. Skrival se je pri nas, ker so ga Nemci iskali.

G. M. Kranjc je bil precej optimist v presojanju našega narodnega in mednarodnega položaja po vojni. Zanašal se je na Angleže. Jaz pa prav nasprotno.

Zato sem šel v Ljubljano k škofu Rožmanu poizvedovat in se posvetovat. „Prevzvišeni“, sem dejal, „saj ste slišali, kaj so sklenili oni trije v Jalti. Prodali so nas. Kaj bo z nami, kaj bo z našimi katoliškimi fanti? Klanje in pobijanje bo, kot še nikoli“. „Imate prav“, je dejal škof. „Jugoslavijo so Angleži in Amerikanci dokončno prepustili komunistom. Najgotovjši dokaz za to je dejstvo, da so Britanci razpustili vso špijonsko organizacijo (Intelligence Service) za Jugoslavijo, ki je imela svoj sedež v Švici.

Vam osebno bi svetoval, da ne čakate, ampak odidete, dokler imate še možnost in so meje odprte. Odidite, da ne bo prepozno, ta in oni je že odšel. To svetujem vsem, ki niste varni življenja. Čemu bi se po nepotrebnem izpostavljali, ko lahko koristite Cerkvi in narodu, kjerkoli boste“

„Kaj pa vi, prevzvišeni,“ sem dejal. Škof je povsili glavo in je sledil kratek molk; nato je pa rekel: „Na to pa danes še ne morem odgovoriti ne Vam, ne samemu sebi. Odločitev bo prišla pozneje“. „Da ne bo tudi

za Vas prepozno," sem pripomnil jaz. „Kakor je volja božja," je dejal, pa sva se ločila.

Kar oddahnil sem se v Padovi v Italiji koncem majnika, ko sem zvedel, da je še o pravem času odšel, in ni čakal, da bi ga živega trgali na kose, kakor so mu grozili, še preden so vdrli v Ljubljano. Pomagati vernikom ali reševati jih bi ne bil mogel. Njegovo krvavo mučeništvo v Ljubljani bi bilo samo pomnožilo grozoto in žalost dobrim ljudem v Sloveniji.

Kot begunec je pa pomagal in delal dobro; koristil Cerkvi in narodu. Prenašal je ponižno in vdano očitke in hladen sprejem v Rimu, kakor tudi kritiko in očitke od svojih duhovnikov in mnogih rojakov.

Namesto krvavega, a kratkega mučeništva, je prestal ono nekrvavo: ponižanj, krivičnih očitkov in obdolžitev, osamelosti in zavrženosti, ki je trajalo dolga leta — do smrti.

Neki moder mož je rekel in zapisal, da nepotrebnega in nespametnega mučeništva Bog ne ceni.

Tako njegovim uradnim kritikom v Rimu, kakor tudi onim zasebnim, bi pa lahko rekel tole: Rad bi vedel, kaj vse bolj junaškega, odločnega in pametnega bi vsak izmed njih ukrenil in storil, če bi bil v tistih strašnih časih zmešnjave, negotovosti in odgovornosti na škofa Rožmana mestu in položaju.

Ob njegovem rojstnem dnevu mi kar samo od sebe pride na misel Jezusovo navodilo apostolom: „Kadar vas bodo preganjali v enem mestu, bežite v drugo.“ (Mt. 10-23)

In še to: „Resnično, resnično povem vam: Če pšenično zrno ne pade v zemljo in ne umrje, ostane samo; če pa umrje, obrodi obilo sadu.“ (Janez, 12-24.)

Morda bo grob škofa Rožmana, 30. in zadnjega škofa ljubljanskega na lemontskem pokopališču, gledan in presojen iz zgodovinske perspektive, le dobil svojo pravičnejšo in zasluženo oceno, kot pomemben mejnik dveh razdobj za slovensko katoliško cerkev in narod.

Dr. L. T.

Kratka znimivost

Nedavno je prišel v Kanado mlajši ljubljanski profesor. Desti ni vedel, kako je bilo med zadnjo vojno, pač samo to kar so doma pisali komunisti. Ta profesor je prebral vse knjige izdane v emigraciji, ki se nanašajo na zadnjo vojno in tudi vse Tabore. Čital je toliko časa, da je vse prečital. Z velikim zanimanjem je čital pozno v noč, večkrat do treh zjutraj. Rekel je, „tega pa nisem nič vedel in sem dobil popolnoma drugo sliko od komunistov.“ Ta primer nam jasno dokazuje, kako važno je naše pisanje in da tako pokažemo tudi mlajši generaciji, kaj so počeli partiji med vojno.

Kako je bil 1954. leta prodan Trst

(Komentar in povzetek)

Pred nedavnim je izšla v New Yorku knjiga z naslovom Clare Boothe Luce, biografija znane ameriške ambasadorke v Italiji. Napisal jo je pisatelj Stephen Shadegg, izdala jo je pa družba Simon and Schuster.

Za nas Slovence je posebno zanimiv del knjige, ki se nanaša na 'prodajo' (lahko bi rekel dobesedno: prodajo) nekdanj tako slovenskega mesta Trst. Za nas je to važno zlasti v dobi, ko takozvana „personal diplomacy — osebna diplomacija“ tako živahno deluje; mnogokrat ne ravno v korist narodov, ki so prizadeti.

Kakor so nekateri narodi žrtvovali del češkoslovaške republike leta 1938 na konferenci v Münchenu, ne da bi imeli državljani češkoslovaške pri tem sploh kako besedo, tako so žrtvovali Trst na konferenci v Londonu, 5. oktobra 1954, ne da bi imeli pri tem Slovenci kako odločilno besedo. Glavni igralci so bili Velika Britanija, Združene države, Italija in — Tito.

Vsem je znana ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja (Free Territory of Trieste) leta 1947, ki je bilo razdeljeno v Cono A (upravljana po ameriških in angleških četah) ter Cono B (upravljano po jugoslovanskih četah). 20. marca 1948, torej komaj nekaj mesecev po ustanovitvi tega Svobodnega ozemlja, je bilo predlagano potom vlad Združenih držav, Anglije in Francije, naj se celotno ozemlje vrne Italiji. S tem je bil začetek nekega mirnega življenja na tem ozemlju končan in začela se je doba nestanovitnosti na tem področju. Kam bo spadalo? Kdo ga bo vzel? Kakšna bo bodočnost Trsta in njegovega Svobodnega ozemlja? Končno je spomladi 1954 zopet prišlo do pogajanj v Londonu. Ta so se vlekle, toda brez uspeha. Jugoslovanski predstavnik je bil Vladimir Velebit. Kako neuspešno se je Velebit pod Titovim pokroviteljstvom boril za pridobitev Trsta za Slovenijo, pač razkrije teh nekaj strani iz biografije ambasadorke Mrs. Clare Boothe Luce.

V avgustu meseca istega leta so se pogajanja v Londonu zaustavila in se niso premaknila z mrtve točke. Tedaj je prišel k Mrs. Clare Luce tajni agent ameriške CIA, ki je delal v Jugoslaviji. Povedal je ameriški ambasadorki v Italiji Mrs. Luce, da Velebit v Londonu zato noče pristati na nobeno dokončno ureditev Trsta, ker Jugoslaviji grozi pomanjkanje žita za zimo leta 1954/55. Imeli so porazen pridelek žita. Če bi Amerika ponudila Titu kakih 500.000 ton žita, potem bi Jugoslavija rada pristala na končno delitev Svobodnega tržaškega ozemlja, tako, da bi Trst v Coni A pripadal Italiji, je nadaljeval tajni agent. Medtem, ko je Mrs. Clare Luce skušala ugotoviti verodostojnost take ponudbe od strani Tita, je prišla am-

basadorka v stik z ljudmi, ki so to potrdili. V nekaj dneh je Mrs. Clare Luce navezala stike tudi z znanim diplomatom zunanjega ministrstva (State Department) Bobom Murphyjem v Washingtonu D. C., ki je bil pripravljen sestati se s Titom, samo če ga prezident (tedaj D. Eisenhower) pošlje na tako misijo. Bob Murphy je bil Titu dobro poznan, ker je že med drugo svetovno vojno vodil pogajanja (tajna) med ameriško vlado v Washingtonu in jugoslovanskimi „patrioti“. Imel je s Titom dolgotrajne prijateljske stike.

Nekaj ur po tem kontaktu je Bob Murphy že odpotoval na Brione, seveda opremljen z osebnim pismom prezidenta Eisenhowerja. Pismo je bilo izročeno jugoslovanskemu diktatorju.

Tržaška afera je bila zaključena. 5. oktobra 1954 je bil izdan v Londonu „Memorandum of Understanding“, po katerem je Cona A z mestom Trst bila dodeljena Italiji. Bil je napravljen samo manjši popravek meje Cone A, po katerem je še nadaljnjih 9 kvadratnih milj prišlo pod Cono B, ki je kot taka celotna prišla pod Jugoslavijo. Tako je bila kupčija zaključena. Tri tedne pozneje je Amerika (ZDA) poslala Jugoslaviji 400.000 ton žita. Kljub temu, da je Slovenija verjetno najdražja parcela v Evropi, vendar morajo Slovenci, ne vedno po svoji krivdi, prodajati svojo zemljo zelo poceni. Trst, tako važno središče, je bilo žrtvovano za „skodelico leče“.

Od časa podpisa te pogodbe pa do izida te knjige je bilo samo pet ljudi, ki je vedelo za to „prodajo“. To so bili: predsednik Eisenhower, tajnik John Foster Dulles, Bob Murphy, Tito in ambasadorka Clare Boothe Luce, ki je vso stvar pravzaprav organizirala. Zaradi neke osebne užaljenosti je potem Clare Boothe Luce zadevo prinesla na dan in je danes objavljena v zgoraj omenjeni biografiji.

Kaj lahko danes sodimo o tej prodaji Trsta? Vsekakor bi Jugoslavija lahko čakala z dokončno ureditvijo tako kot potrpežljivo čakajo Izraelci v Sinaju. Jugoslavija bi še dalje upravljala Cono B, medtem ko bi bil Trst še vedno zaseden po zavezniških četah. Bolje bi bilo verjetno, da bi Trst ostal kot Svobodno tržaško ozemlje z ameriško in angleško prisotnostjo, ki bi manjšala vpliv Italijanov v njenem ozemlju. Večal pa bi se lahko vedno bolj slovenski vpliv, ki je bil v Trstu nekoč zelo močan.

Zdi se, da je Tito preveč hitel z rešitvijo tržaškega problema; in prav to je tisto, kar je Italija vedno hotela. Italijani so takorekoč „pognali“ Amerikance in Angleže ven iz Trsta, kljub temu da to ni bilo dobro niti za ekonomijo Trsta samega. Naraščajoči vpliv in pomen Skupnega evropskega trga (Common Market) pa prav gotovo daje Trstu zopet večje možnosti za razvoj, ker bo njegovo пристanišče lahko služilo kot važna zvezna linija med Skupnim trgov in Afriko. Danes se zdi, da je bilo dejanje Tita otročje, brez pogleda v bodočnost. Končno pa je tudi pomembno, da Slovenci, ki so kulturno in gospodarsko najbolj razvit narod v Jugoslaviji, niso pri tej kupčiji imeli niti besede.

Del knjige, ki se nanaša na zgodovino prodaje Trsta, — zgodovina katera bo za vedno kazala, kako se je dal Tito podkupiti —, je natisnjena v originalni angleščini, tako da lahko vsak Slovenec vidi avtentičnost žalostnega dejstva o barantanju za slovensko zemljo. Prav gotovo so bili domačanci narodno bolj zavedni, ker so, pod najtežjimi pogoji, slovenski vpliv širili celo med drugo svetovno vojno tudi v Trstu. Kot sinovi slovenske zemlje so svojo zemljo ljubili ter jo branili vedno in povsod.

CLARE BOOTH LUCE — by Stephen Shadegg. Simon and Schuster, New York 1971.
(Strani 250—253)

In London the secret negotiations over Trieste made good progress during the spring and early summer. But in August they bogged down. The representative of the Yugoslav Government, Vladimir Velebit, began to insist on more concessions than the Italian, British and U.S. representatives were prepared to grant.

In Rome Clare was almost ready to grant that Chip Bohlen had been right when an American, who refused to identify himself on the telephone, promised to give her some helpful information about Trieste if she would see him privately.

Clare realized the caller might be an impostor. She had learned that some people would go to any lengths to see the Ambassador. But there was an implication that her anonymous caller knew about the talks in London. If he did, he just might have information which would be helpful. She agreed to see him. They met at the Villa Taverna late one afternoon.

The man's appearance was reassuring, and when they were alone in the Ambassador's study he came directly to the point. „My name wouldn't mean anything to you and I don't want to be involved in this, but I have been doing some work for the CIA in Yugoslavia. Their man in London is giving our people trouble, and I know why.“

If the caller knew this much, it might be worthwhile to listen to him, „Is there something you think I can do?“

„The problem, Mrs. Luce, is the crop failure. Tito needs wheat. If he doesn't get it, there will be a famine next winter.“

„How does that relate to Trieste?“

„Surely, Mrs. Luce, you know how the mind of a dictator works — create a crisis and divert the public attention, and I think that's what he intends to do.“

If the United States gave him enough wheat to carry them through this winter, would that help?“

The man smiled. „You have anticipated my suggestion, Mrs. Luce. A half a million tons of wheat would relieve the present shortage and unfreeze the situation in London.“

Clare thanked her caller. Then because she knew that most human action is based on self-interest, she asked what he wanted in return.

Again the man smiled. „Something you can do quite easily, without any embarrassment — introduce me to Stavros Niarchos, the Greek shipping magnate. I have a personal matter I want to discuss with him.“

„I will if your information proves to be correct.“

There was a certain undeniable logic in the mysterious stranger's explanation of the sudden turnabout in London. Mrs. Luce telephoned Joe Jacobs at the Embassy and asked him what he knew about the wheat crop in Yugoslavia. He confirmed what her caller had told her. Three days later she was on her way to Washington.

„Your informant may have given you the truth,“ John Foster Dulles told Clare, „but Tito could never afford to admit to us or any one else that he would trade Trieste for a gift of wheat.“

The Secretary said the delicacy of the situation would demand an emissary who could deal with the Communist dictator in absolute secrecy, someone whom Tito would trust never to reveal the details of the arrangement.

„Let's not give up. There must be someone we can send.“

„Put yourself in the Marshal's place, Mrs. Luce. The rulers of a totalitarian country are just as sensitive to public opinion as we are in a democracy. Tito has domestic enemies and opposition at home. He would be destroyed if the news ever got out that he had traded Trieste for a gift of grain to cover up the failures of his own arm program.“

„Believe me, Clare, it won't work unless we can find the right man.“

Two nights later, at a dinner party hosted by correspondent Arthur Krock, Mrs. Luce found herself seated next to Bob Murphy, the veteran trouble shooter of State Department who had carried on the secret negotiations between the U.S. Government and the Yugoslav patriots during World War II. The conversation turned to the problem of Trieste. Murphy casually mentioned his long-established, friendly relations with Tito.

„You're just the man we've been looking for,“ Clare said. „I have an appointment with President Eisenhower in the morning. We need someone who can carry out a very difficult confidential mission to Tito. Would you go?“

„I'll go anywhere the President wants to send me,“ Murphy replied.

Twelve hours later Secretary Murphy was on his way to the island of Brioni, of the Dalmatian coast, where Tito had constructed a sumptuous summer palace. Murphy carried a personal letter from President Eisenhower to the Yugoslav dictator.

The Trieste affair was settled in London on October 5. Zone A, including the city of Trieste, with an area of 85 square miles and a population of 300,000 was returned to Italy. Zone B, with some addition from

Zone A, comprising a total of 200 square miles and a population of 79.000 was annexed to Yugoslavia. Twenty day later the military forces of the United States and Great Britain, which had occupied the contested territories since the end of World War II, were withdrawn.

In his personal memoirs, *Diplomat Among Warriors*, Murphy minimizes the importance of the 400.000 tons of wheat the United States sent Belgrade three weeks after the settlement was reached.

Only five people in the world knew the truth — The President of the United States, Secretary Dulles, Bob Murphy, Marshal Tito and the American Ambassador to Rome, who had started it all. When Britain's Sir Anthony Eden surmised the truth and cynically suggested that Murphy had gone to Belgrade and bribed the Yugoslav Government with a gift of wheat, The American diplomat categorically denied the charge.

The American correspondents in Rome, including Henry Luce, were caught flat-footed by the announcement of the treaty and expressed their resentment to the American Ambassador. She denied having any knowledge of the negotiations or the terms of the settlement. But years later when a prestigious American university published what was described as an accurate report of the settlement of the Trieste crisis and ignored Mrs. Luce's major contribution she thought the authors had done her an injustice.

18. maj 1942 — 18. maj 1972

Trideset let pozneje

od prvega oboroženega nastopa proti OF tolпам, ki so morale
iz gozdov

ŠTAJERSKI BATALJON

V četrtek dne 25. maja t.l. bomo v Zavetišču škofa Rožmana počastili spomin svobodnjakov-pionirjev naše borbe, ki še ni končana.

S sv. mašo ob 11 kateri bo sledila proslava in nato skupno kosilo, bomo počastili spomin borcev, ki jih ni bilo strah treh tiranij, da bi se ne upali povedati, da hočejo biti sinovi Svobodne Slovenske zemlje.

Soborci in rojaki — na svidenje!

Jože Kastelic

iz New Toronta — Kanada je srečal Abrahama

Naš bivši borec je lepo na tihoma praznoval svoj 50. rojstni dan, pa kljub temu, da je hotel to praznovati samo v krogu svoje družine, so se zbrali najbližnji prijatelji in soborci in mu prav iz srca voščili za njegov 50. rojstni dan. Ob veselem razpoloženju so obnovili spomine iz mnogih težkih borb, kjer je tudi Jože sodeloval. Zapeli so več domobranskih pesmi ob katerih so vsem zažareli obrazi, a najbolj slavljencu.

Jože se je rodil 26. februarja 1922 v prijazni Vinji vasi pod Gorjanci. Mlada leta so mu potekala v lepem mladostnem razpoloženju med njegovimi prijatelji na vasi.

Ko je za njega nastopila lepa fantovska doba, se je v Gorjancih pojavila rdeča zver, ki je začela moriti in preganjati vse, kar je bilo poštenega. Tudi Jožetu ni prizanesla. Niti malo se ni zanimal za politiko in pomagal je svojim staršem in upal, da si bo nekoč tam ustanovil svojo družino. Toda rdeča zver je stegnila svoje kremplje. Ognjali so ga v Gorjance, da bi ga ubili, kakor so poprej že desetine družin, brez najmanjše krivde. Posrečilo se mu je uiti in tako si je rešil življenje.

Tedaj je uvidel, da doma ni varen. Pridružil se je vrstam mož in fantov, ki so se prav takrat zbirali in ustanavljali vaške straže, da branijo svoj dom in vero svojih očetov pred rdečo pošastjo in da rešijo, kar se rešiti da. Bil je še mlad in neizkušen, toda bil je odločen in neustrašen, ponosno je nosil puško, ni se ustrašil najhujših borb, pri katerih je hrabro sodeloval in preganjal komunistično drhal, ki je ropala in morila po slovenskih vaseh. Prisiljen je bil do tega, nikomur ni nič žalega storil, pa so mu stregli po življenju, zato ker je živel po veri svojih staršev in pradedov.

Leta 1943 ob razsulu italijanske vojske, ko so Italijani izročili orožje titovski drhali in se jim tudi sami pridružili, se je začelo za Jožeta novo poglavje trpljenja. Moral je zapustiti svojo postojanko in oditi pod vodstvom spretnega voditelja kapetana Vuka Rupnika preko Gorjancev na Zameško. Že po par dnevih se je zbrala vsa komunistična drhal z mnogimi novimi mobiliziranci in so se s pomočjo italijanskih tankov zagnali z vso silo na neutrjeno vas Zameško. Posrečilo se jim je z minami zažgati vas in tako so mislili da bodo pregnali hrabre borce. Borci so vztrajali, borili so se hrabro in obenem pomagali gasiti ogenj in reševati, kar se je pač dalo. Komunisti so zbežali z razbitimi glavami, mnogi pa so obležali po njivah in travnikih pred Zameškim.

Ko so se formirale domobranske edinice, je Jože zopet prišel s svojimi

Zveza Društev Slovenskih Protikomunističnih borcev TABOR in konzorcij "Tabora" čestita svojemu agilnemu članu, gospodu

inž. Francu Grumu

ob njegovi 50letnici rojstva. Obenem pa prosimo opravičila, ker bo radi tehničnih zaprek prispevek o njemu in njegovem delu objavljen šele v prihodnji številki "Tabora".

fanti v Novo mesto in tam v okolici neprestano zasledoval komunistične tolpe.

Počneje, ko se je formiral udarni bataljon kapetana Meničanina, pa je bil tudi Jože dodeljen temu bataljonu. Ta bataljon je bil strah komunistom, zadal jim je mnogo izgub in udarcev; bežali in trepetali so pred njim, preganjali so jih po Dolenjskem, Beli krajini, Suhi krajini in po Notranjskem; žel je zmago za zmago; komunisti pa so bežali kjer koli se je pojavil ta bataljon.

Prišel je maj 1945. Začel se je nov križev pot za Jožeta in ostale borce kot za ves slovenski narod. Kratkovidni Angleži in Amerikanci so priznali Tita in njegovo bando; domobranske edinice so odkorakale proti Koroški z upanjem, da se bo položaj uredil. Zahrbtni in hinavski Angleži pa so jih razorožili in pod pretvezo, da jih peljejo v Italijo — so jih vozili na jugoslovansko mejo in jih tam izročali titovskim krvnikom v pokol. Tudi Jože je bil med soborci na kamionu, pa se je na zelo čuden način rešil — reči bi moral na čudežen način.

Jože je bil v taborišču Spittal ob Dravi tri leta in delil z drugimi usodo taboriščnega življenja, ki je bilo vse prej kot ugodno in ko se je začela emigracija, je tudi Jože želel emigrirati pa na žalost zvedel, da je bil izvržen iz I.R.O., tako so mu bili prekrizani zopet vsi upi. Moral je oditi v Italijo in tam čakati več kot eno leto, preden se mu je posrečilo, da je prišel v Kanado. Končno je tu zadihal svobodo, pridno je delal in se poročil pred dvajsetimi leti s Pepco. Uredila sta si prijazen dom in Bog je njihov zakon blagoslovil z dvema otrokoma Tomažem in Viljemom. Tako se je končno tudi Jožetu nasmehnila sreča.

Petdesetletnik je zelo aktiven član Tabora, zato mu v imenu vseh borcev in članov Tabora prav iz srca želimo še mnogih in zadovoljnih let v krogu svoje družine in Bog te živi!

Soborci

Tri obletnice Poldeta Laha "Kovača"

Prvo petdesetletnico življenja je Polde praznoval že 15. marca letošnjega leta. O ostalih dveh pa bo govora v naslednjih vrsticah.

Dolenjec iz Mirne pri Trebnjem doma je redno skončal učno dobo v ključavničarski stroki v Trzinu nad Ljubljano, ko ga je zatekla vojna okupacija. Kot zaveden slovenski fant je kmalu občutil trdo roko nemškega okupatorja. Od 15. avgusta do 8. oktobra 1941 je bil zaprt kot talec v št. Vidu nad Ljubljano, odkoder se je čudežno rešil. Polde je dobro vedel, da ne bo dolgo vzdržal, zato je zbežal čez litijske hribe domov v Ljubljansko pokrajino, kamor je prišel 1. novembra 1941. Doma je na svoje presenečenje zvedel, da se je že

brala zadušnica, ker da je bil ustreljen od Nemcev. Po stari ljudski veri bo torej „pokojni“ Polde čakal še visoko starost, kar mu tudi iz srea želimo.

V domačem kraju je potem Polde doživljal naraščajočo težo italijanske okupacije, hkrati pa vedno nasilnejši nastop morilne Osvobodilne fronte. Odveč je ponavljati vse strahote tistih časov, ko je bil narod prepuščen samemu sebi in tudi od „voditeljev“ iz Ljubljane ni bilo niti pametnega nasveta. Pomagaj si sam, to je bilo končno in rešilno spoznanje pomladi 1942. In tako se je maja 1942 zbrala grupa pogumnih fantov iz št. Ruperta in Mirenske doline pod vodstvom Jožeta Jakoša in Marjana Pavliča „Svaruna“ in med njimi naš Polde, da se z orožjem upre nasilju rdečih razbojnikov. To je Poldetova druga obletnica 30 let aktivnega boja proti komunizmu. Ta skupina se je 6. junija 1942 vključila v takozvani „štajerski bataljon“ in ker ta slavna, prva vojaška protikomunistična edinica praznuje 30-letnico je to tudi Poldetov že tretji jubilej.

Ko je bil prvi ilegalni štajerski bataljon kasneje razdeljen na več postojank je bil Polde odrejen na malo postojanko škocijan pri Mokronogu. Tam je bila ta mala postojanka hudo napadena meseca oktobra 1942. V nočnem večurnem napadu je napadalo nad 700 partizanov. Postojanka je napad odbila in vzdržala, kar je predvsem zasluga izkušenega komandirja postojanke „Atamana“.

Ob italijanski kapitulaciji se je novomeška skupina umaknila čez Savo

na nemško stran, odkoder se je vrnil Polde na Dolenjsko kot domobranec. Oklopni vlak je bil sedaj njegova „postojanka“; najprej je bil topničar, potem je končal podoficirski in oficirski tečaj in je končno postal vodja oklopnega vlaka.

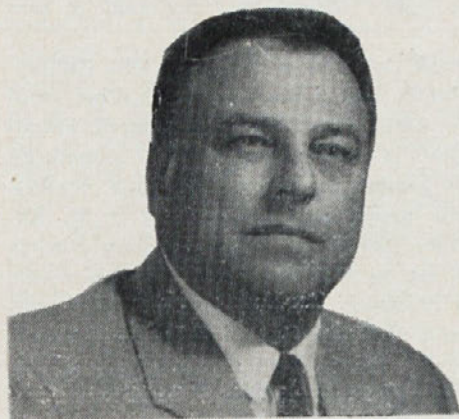
Po umiku na Koroško je bil z drugimi vrnjen iz Vetrinja, toda Polde je bil med tistimi — žal redkimi —, ki se niso kar slepo predali usodi. Na poti v Kočevje je skočil iz vlaka in se po več tedenskem skrivanju prebil v Italijo. Tu je delil usodo z ostalimi begunci po raznih taboriščih. V Serviglianu se je poročil z gdč. Faniko Furlan. V Argentino je prišel kot „črn“ — ločen od svoje soproge.

Ko se je l. 1956 ustanovilo društvo borcev je Polde takoj postal delavni član organizacije. Pri reorganizaciji društva v „Tabor“ pa je aktiven odbornik. Prav tako sodeluje že od vsega početka v odboru slovenskega zavetišča. Pohvalno je tudi to, da je zamenjal službo na oklopnem vlaku in sedaj v Argentini uradni „štabni šofer“, vedno na razpolago in s tem naredi mnogo koristnega.

Dragi Polde: Kličemo ti iz dna duše: „kol'kor kapljic, tol'ko let“, da boš tako lahko naredil med nami še veliko koristnega dela!

France Kastigar – petdesetletnik

starešina DSPB Tabor — Cleveland

Saj skoro ne moremo verjeti, da je resnica, da se je France Kastigar rodil 23. junija 1922 v vasi Stranje pri Dobrniču, na Dolenjskem. Delal je na kmetiji in tako dorastel svojo mladost, ko je izbruhnila druga svetovna vojna. Kot zaveden katoliški fant se je kmalu znašel v vrstah legistov v Trebnjem, kjer pa radi bolezní ni bil dolgo in se je vrnil domov. Komunisti ga niso preveč nadlegovali, ker so videli, da je bolan.

Ko se je ustanovila koncem leta 1944 domobranska postojanka na Občinah, je takoj šel tja, čeprav samo kot civil. Ob koncu vojne se je z domobranci umaknil v Vetrinje. Vrnitve iz Vetrinja se je rešil — skoro bi rekel — po čudežnem zaključku, šel je v cerkev molit za srečno vrnitev domov. Ko se je vrnil v taborišče, so mu tam povedali, da je prišlo sporočilo, da je nasilna vrnitev ustavljena.

Z ostalimi begunci je šel za nekaj mesecev v Spittal na Dravi, od

tam pa v Velikovec na Koroškem, kjer je že bilo več njegovih sofaranov. Leta 1950 si je izbral „brhko Korošico“ gđc. Pepco Kumpeljnik, doma iz Sv. Štefana pri Pliberku in se z njo poročil.

Leta 1952 sta prišla v USA v Cleveland, toda njegova prvorojena je kmalu umrla. Sedaj imata tri zale hčere, katere so svojemu atu in mami v ponos.

V DSPB Tabor v Clevelandu je zelo aktiven, letos je tudi predsednik tega društva. Vkljub temu, da je tudi v raznih drugih društvih v odboru, se redno udeležuje naših sej tako v preteklosti kot sedaj.

Dragi France, želimo Ti ob priliki srečanja z „Abrahamom“ še veliko let zdravega, veselega in srečnega življenja v krogu svoje družine, da bi še nadalje pridno delal tako v raznih, kot v našem društvu za dobrobit nas vseh.

Ne bodi hud, ako je napisanih nekaj skromnih vrstic ob Tvojem srečanju z „Abrahamom“.

Frenk, Bog Te živi še na mnoga leta.

Tvoji soborci

MNENJA IN VRENJA

Lojze Ilija: Huda pravda

Povest iz domobranskega življenja.

(Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires, 1971; str. 352)

Kot svojo 77. publikacijo je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu izdala in založila Lojzeta Ilije povest iz domobranskega življenja "Huda pravda". Izid povesti je s svojim botrovanjem omogočila Slovenska hranilnica in posojilnica S.L.O.G.A. z.z.o.z. v Argentini. (Če ne bi bilo tega botrovanja, knjiga ne bi izšla? Saj Slovenska kulturna akcija troši mnogo dragega papirja tudi za produkte, o katerih kvaliteti sicer nikdo ne dvomi, pa za našo zdonsko afirmacijo nimajo posebnega pomena.)

Pisatelj, domobranec, svojo povest „ob 25-letnici njihove grozne smrti v najglobljem spoštovanju“ posveča „rajnemu bratu Andreju domobrancu in nad 12.000 tovarišem, ki z njim vred nimajo groba“. Okusna zunanja oprema, ki jo je z domobransko barvo in simbolom zamislil arh. Jure Vobbergar, je v popolnem skladu z njeno tematiko. Ko potem kot "motto" povesti odkrijemo še citat iz Sofoklove Antigone (2, 524): „Nismo ostali pri življenju zato, da bi z drugimi vred lagali, temveč zato, da bi z drugimi vred resnico branili“, že vemo, da bo knjiga skušala zamašiti vrzel, ki je

doslej boleče in celo sramotno zijala iz sicer zavidljivo bogate žetve našega zdomskega pismenstva. Če so namreč komunisti poleg kvalitetnih piscev mobilizirali tudi roje napol pismencev, da glodajo ob neprežvečljivi kosti njihove „heroike“ vse do današnjih dni, ko o njeni popolni zlaganosti že ne more biti nobenega dvoma več, potem je zares več kot sramotno, da naša sicer knjižno tako plodna protikomunistična emigracija še ni dala svojega velikega teksta iz obdobja domobranstva, ki bo navzlic ali pa prav zaradi zanikanj, laži in potvorb o njem do nedovidnih dni slovenstva svetilo bodočim rodovom kot žarek primer naše pristnosti in zares prave, resnične heroike vse naše doslejšnje žitnosti.

Čeprav Ilijeva Huda pravda ne kaže te ambicije, je do neke mere to vrzel vendarle zadelala. Poleg nekaterih krajših, več ali manj samo skiciranih poizkusih po večini skoraj nazaj v anonimnost umaknjenih piscev ter redkih prebliskih v delih poznanih in uveljavljenih avtorjev, je namreč Lojze Ilija prvi uporabil naš domobranski zgodovinski ponos kot tvarino za svoj literarni izraz. Zakaj tudi Mauserjeva trilogija Ljudje pod bičem, ki so ji zaradi okolja obdelovane snovi bili dani vsi pogoji, da bi postala veliki tekst naše najveličastnejše preteklosti, tega pri vsej nezaključivi literarni kvaliteti ni dosegla, ker se je piscu izmuznil kolektivni ep, ki ga je v zgodovinskem obdobju njegove povesti v vsakem sočasnem dogajanju izpričevalo slovensko domobranstvo.

Če tudi v Ilijevi povesti slovensko domobranstvo sicer še ni deležno tako močnega epičnega prijema, kot bi ga zaslužilo, je pisec vendarle v preprostem pripovednem slogu naših prvih klasikov ohranil prijetno čitljivo resnično podobo njegovega zgodovinskega nastopa v pestrosti krepko zajetih kolektivnih prizorov, ki mu jih je povrh ušlo nevsiljivo preplesti z idejno in zgodovinsko neoporečnimi podčrtanji, kar daje knjigi še resnično dokumentarno vrednost.

Na vseh straneh je izpričano piščevo temeljito poznanje domobranskega problema v celoti in v posameznostih; in kar je treba posebej poudariti: Ilija se ničemur oprežno ne izmika. Kjer mu pero trči ob opreke ali zasede, ki jih zmagovitemu domobranstvu na pohodu skozi najtežje obdobje naše žitnosti, žal niso postavljali samo lakaji mednarodne komunistične zarote na naših tleh prav za časa tuje okupacije, jih v pravem domobranskem duhu odločno naskoči in odstrani. V bogastvu izkristalizirane domobranske idejne jasnosti najde neovrgljivo tehten odgovor na vsak pomislek, dvom ali očitek. Tako pred bralcem raste od strani do starni bolj veličastna podoba v tej naši prvi narodni vojski uresničenega kolektiva slovenske vitalnosti do samega predvečera njenega tragičnega konca, v katerega so jo po nekakšni shakespearski usodnosti pehali dejstveniki, ki zaradi kratkovidne zagledanosti v drugotne cilje, pa zaradi neučakane ambicioznosti spričo svetovnih dogodkov nikakor niso bili sposobni najti pravilnega odgovora na vprašanje, ki jim ga je postavila komunistična

revolucija prav zaradi tega, ker je zlorabila tujo okupacijo, brez katere sicer pri nas sploh ne bi bila mogoča.

Doba slovenskega domobranstva je bila zares huda pravda, ki traja še danes. Toda danes ne že samo na grudi naše drobcene slovenske domovnice, temveč na vesoljnih tleh zemeljske oble. Zato postaja naše domobranstvo iz dneva v dan bolj glasno kričež zgled za vse svobodoljubno človeštvo.

To neizbežnost, ki nam je danes preko neznanih množičnih grobov naših padlih junakov v silen ponos, da smo kot najmanjši velikemu svetu o pravem času pokazali pravo pot, pa je Lojze Ilija v svoji povesti predvsem dokazal. V tem temelji poseben pomen njegove domobranske povesti.

Ko se v bralcu stran za stranjo stopnjuje tudi vedno večji čisto literarni užitek, ki se proti koncu izkristalizira v pravi prispevek za antologijo naše sodobne književnosti, se pred njim istočasno v preprosti očitnosti razpletajo tisoči zank zamotane mreže svetovne komunistične zarote, iz katere se danes veliki svet zaradi idejne zmedenosti nikakor ne zna izmotati, pa jo je naše domobranstvo prav zaradi svoje žarke idejne jasnosti z uspehom razvozljalo že pred skoraj tridesetimi leti. Huda pravda, ki jo v Ilijevi povesti že pred več kot četrt stoletjem vodi neka skromna domobranska postojanka nekje na Dolenjskem ne samo v oboroženem spopadu s perverzno subverzivno komunistično gverilo, temveč tudi z njeno terensko svojatjo in njenimi zahrbtnimi zločini, pa okoli vprašanja okupacije, kolaboracije, infiltracije, vloge Cerkve in duhovništva, delovanja politikov in nevtrancev, nastopa generala Rupnika ter pomembnost njegovega osebnega posega v usodnost dogodkov — in še s celo vrsto protivnih spremljajočih okoliščin, ki jih ustvarja satanska rdeča perfidnost, tako postaja jasen odgovor na vesoljno problematiko sodobnega sveta.

Ob Ilijevi povesti, ki nima ambicije, da bi bila veliki tekst najtežje dobe našega obstanda, pa vseeno dobimo jasen dokaz, kakšno veličastno, neizčrpljivo snov za naš narodni ep predstavlja prav naše slovensko domobranstvo. Zato ne najdemo vzdržljivega pojasnila, da se naši oblikovalci slovenske besede v svobodnem zdomstvu tako malo zatekajo k njenemu viru, ko po drugi strani vsiljujejo tematiko, ki ne odgovarja njihovi idiosinkraciji, in zaradi tega doslej še nismo dobili svojega reprezentativnega teksta. Toda Ilijeva povest nam je že zagotovilo, da bodo bodoči rodovi slovenskega pismenstva nadoknadili, v čemer smo mi odpovedali.

Za vse to smo bivši in sedanji domobranci iskreno hvaležni Lojzetu Iliji in slovenski denarni ustanovi v svobodni tujini, ki je s svojim botrovanjem izid njegove knjige omogočila. Če ne bi imela stopnje literarne vrednosti, ki je ni mogoče zanikati, bo zaradi svoje dokumentarne pomembnosti ostala tudi napotek, ki bo zanamcem kazal smer k snovi za ustvaritev resničnega epa slovenskega naroda. Ker ima vse potrebne pogoje za to, jih ne bi Lojze Ilija prehitel in nam poizkusil dati naš tako pričakovani reprezentativni tekst?

Dr. S. K.

Meddobje

leto XII., številka 1. Izdaja Slovenska kulturna akcija

Mnogo številčk Tabora je že izšlo. Mesec za mesecem prihaja med „te naše“, to je: slovenske ljudi, ki živijo kjerkoli v zdomstvu in zamejstvu in tudi med „naše“, to je: med Slovence v domovini, prihaja. Prinaša jim — kolikor pač more — nov up in jim krepi spoštovanje in ljubezen do naših pobitih bratov; brez ozira ali so bili Orli ali Sokoli, jugoslovani ali samoslovenci, četniki, vaški stražarji, domobranci. Samo eno je važno: bili so protikomunisti; borili so se proti zlobi in v tej borbi padli.

Od prve pa do zadnje dozda natislane številke Tabora, povsod je na notranji ovojni strani jasno razloženo: „Tabor je glasilo združenih slovenskih protikomunistov“. V prvem pričetku zaglavja „Mnenja in vrenja“ je bilo točno povedano, da delokrog Tabora ni leposlovje ali kultura, niti ne objavljanje ocen te ali one revije ali knjige, katere cilj in vsebina ne posegata v naše poslanstvo, to je: v borbo proti komunizmu.

Pred menoj je recenzijski izvod Meddobja, številka prva dvanajstega letnika. Dvanajsto leto obstoja in dela vzbuja brez dvoma v vsakem, ki pozna naše izseljeniške razmere, spoštovanje in priznanje. Tudi odgovorni urednik Tabora čestita Meddobju za njih obstanek, za njih napor in žrtve; vendar...

...vendar: ta številka Meddobja, o kateri bi kot o leposlovnih revijah pač ne pisal svojih mnenj in vrenj in trenj, kot jih dozda nisem, me sili k izjemi, kajti: to je prelomna številka, morda čisto slučajno, morda pa premišljeno in popolnoma zavestno.

Slovenska kulturna akcija, ki poleg informativnega biltena izdaja Meddobje, je pred časom in po hudi krizi, po mnogih, nikoli točno objasnjenih razlogih, po razkolu in razcepitvi, ki je bila morda popolnoma nepotrebna, jasno izjavila in črtala iz svojih pravil, da bi bila protikomunistična ustrojba. Opredelev: protikomunistična se je spremenila samo v — nekomunistično. To je nekako tako, kot če nekdo javno izstopi ali pa se „ipso facto“ izobči iz katoliške Cerkve, pa potem oznanja: nisem protikotoličan, ampak samo — nekatoličan. Citiram: „Ker nisi ne gorak ne mrzel, ampak mlačen, te bom izpljunil iz svojih ust!“

Meddobje ni protikomunistična, ampak samo nekomunistična revija. Pa stara ljudska modrost (ki je tudi kultura) pravi: človek ne more iz svoje kože; ali pa: kjer se lastovka rodi, tja se povrne. Ugotavljam: zadnja številka Meddobja ni nekomunistična, ampak nasprotno: odločno protikomunistična.

Vprašujem: kaj je bila res vsa igra samo v tem, da bi nekatere naše kulturnike kot „nekomuniste“ priznali tudi v domovini in jih ovekovečili v

leksikonih; pa — ker so otroci temé modrejši od otrok luči — in tistim, ki so to želeli, kljub vsem „nekomunističnim“ poklonom to ni uspelo, se morajo zdaj spet vsedati na star begunski voz, s katerim so prišli čez Ljubelj, in iskati priznanja med temi „našimi“ ljudmi, to je: med našo staro, a stoddotno protikomunistično, ponavljam: protikomunistično skupnostjo? Je bilo treba res mnogo in premnogo razbiti samo zato, da so nekateri „kulturniki“ delali neke nekulturne in nemoralne poskuse, pa zdaj pričenjajo znova z izhodno točko, ki ni samo nekomunistična, ampak je in biti mora: protikomunistična? Ker drugače: v čem je sploh še smisel našega bivanja na tujem?

Številka prva dvanajstega letnika Meddobja je protikomunistična. Hvala zanj in čestitke Slovenski kulturni akciji, ki je s tem morda spet našla ne samo svojo dušo, ampak dušo naše izseljeniške skupnosti! Če bo šla zdaj po tej poti naprej, dvanajst let ne bo izgubljenih; ne samo v kulturi, ampak tudi v ideji ne. Ostal bo samo nek vrtinec, ki je prešel in ni mnogo porušil. „Črka je mrtva, duh pa je, ki oživlja“, je nekje zapisano. Tudi kultura je mrtva, če je ne plemeniti ideja. Biti protikomunist ni neka politika (ne vem, zakaj se te besede vsi tako bojijo!). Biti protikomunist, je; ideja!. Biti pa samo „nekomunist“ je ljulka, ki se je zarasla med zdravo žito. Kdor Sveto pismo pozna, ve, kaj se z ljulko na koncu naredi.

Vinko Beličič in Lev Detela: ne poznam vaju. A iz vsega srca in z vso poštenostjo borca vaju pozdravljam! Poleg leposlovne in filozofske kulture, sta jasno in odločno pokazala idejo, ki je naša ideja, ki je ideja slovenskega naroda, doma in na tujem. Nadaljujta! Za nas, ki ljubimo slovensko besedo, ki ljubimo našo idejo in ki ljubimo naše mučence! Kultura je lepota. Največja lepota pa je: dati življenje za resnico, za Boga, za narod, za domovino!

Z vsem občudovanjem in spoštovanjem ponatiskujem besede pesnika in pisatelja Vinka Beličiča na enajsti strani Meddobja, številka prva dvanajstega letnika: „Vojska tistih, dvanajstih tisočev je bila čez poldrug mesec vrnjena kot vojska izdajalcev, zakaj takšno usodo so ji določili v Jalti véliki trije... od katerih nobeden ne živi več. Vojska, po umiku koncentrirana v Vetrinju pri Celovcu, je bila vrnjena transport za transport — in je izginila, kakor sneg v gorkoti skopni in zgine v zemljo. Zginila je brez vsakega procesa, brez slehernega sporočila zmagovalcev nekje v samotah in gozdovih — v deželi, ki ji je pesnik napovedal, da bo pristan Evrope. Pokončana je bila v pretresljivih okoliščinah in herojstvo ni imelo pri tistem nič opraviti. Jaz mislim, da si je zatisnilo oči in se od sramu obrnilo proč. Tisti junij je bil najstrašnejši mejnik v zgodovini malega naroda, po dnevih zmagoslavja noč groze in sramote, ki je, žal, nobeno molčanje krivih ne bo izbrisalo... A pravico imate — in tudi dolžnost, poznati minulost. Kako boste drugače razumeli naš čas? Kako boste sicer doumeli v molk prisiljeno človeško bolečino?“

Prav tako bi rad mnogim osebno in vsej skupnosti na splošno iz vsega srca priporočil, naj preberejo na 41. strani Meddobja Beličičevo črtico: „Luč v nas“. Tisti med nami in kjerkoli, ki so po denarju morda „bogati“, bodo med branjem lahko ugotovili, da je tudi drugo bogastvo — brez narekovajev.

Na strani 46 v isti številki Meddobja pa Lev Detela pod naslovom „Jugoslovanski študentovski upor (Poskus interpretacije pojava)“, filozofsko in psihološko, a — protikomunistično obravnava življenje, mišljenje in delovanje izobražencev v domovini. Med drugim navaja pesmi Ivota Svevine, ki so izšle doma in kot pesmi nimajo kakšne posebne vrednosti, a so silna kritika komunista proti — komunistom (in zakaj naj bi bili mi samo „nekomunisti“?) Če komunističen „pesnik“ pravi: „Hej brigade, hitite / smrti vse pokosite / žensko mi ulovite / potem naju sama pustite“; naj mi tu pišemo neko emravo „nepolitično“ literaturo? Če Ivo Svetina priznava: Po Sloveniji smo hodili / delavce smo vzljubili / kužne žene smo jim storili / postelje smo jim izlakotili; naj mi tu molčimo ali pa iščemo nek kulturni dialog, po katerem bi morda dosegli, da tega ali onega omenijo mimogrede v leksikonu „neopredeljenih“ kulturnikov? Ivo Svetina priznava: „V župnišču so razjahali / s polnimi žepi in hlačami / so si odlikovanja podeljevali.“ Mi pa — ker smo „dobri“ in „nekomunisti“ zaradi tega ne smemo ovekovečiti naših najboljših in najsijajnejših borcev; naj ostanejo kot „izdajalci“ za zgodovino?

Slovenski kulturni akciji čestitam za objavo teh izredno protikomunističnih prispevkov, a istočasno jo vprašujem: zaradi česa želi ostati samo „nekomunistična“? Prosim pa Vinka Beličiča in Leva Detelo, naj — za božjo voljo! — še naprej sodelujeta pri Slovenski kulturni akciji in ji po vseh svojih velikih močeh ustvarjata — dušo!

A. Š.

Od Pétaina do Rupnika

Venec predsednika republike na grobu maršala Pétaina

Pod gornjim naslovom je SIJ (IV št 4 - Bs. Aires, 31. 3. 1972) prinesel članek, ki ni podpisan in ga zato smatramo za urednikov prispevek. Zaradi izredne vzporednosti z našimi razmerami ga ne smemo odtegniti našim bralcem. —
Op. ured.

Poročali smo že, da je v ZBORNIKU Sv. Slov. 1971 (Sij, št. 20-30. nov. 1971) izšel članek z izvlečki iz arhiva dr. Mihe Kreka in je bil tam l. 1971 zagnan nov kamen na neznani grob generala Rupnika; bilo je poveljeno, da je bil general Rupnik „kolaboracionist“. Ni pa bilo tam

dodano, da je bil v Ljubljani septembra 1946 poleg generala Rupnika obsojen zaradi kolaboracionizma tudi dr. Miha Krek in škof Gregorij Rožman. Če bi bila tedaj oba v oblasti komunističnega sodišča, bi delila usodo generala Rupnika... Vendar nikdar nikdo ne bo verjel, da sta bila Krek in Rožman kolaboracionista; ta psovka je morala biti ponovljena samo za generala Rupnika in to ob 25-letnici njegove smrti.

Kako drugod danes sodijo o „kolaboracionizmu“ in „izdajstvu“, nudi mo za dokaz prevod članka, ki je izšel v ugledni 150 let stari francoski kulturni reviji „La Revue des Deux Mondes“ (njen redni sodelavec je tudi kardinal Daniélou), — november 1971, str. 495:

„Dnevno se množi število tistih, ki jih pretresa tragična usoda in neizmerna krivca (prizadejana maršalu Pétainu). Sedaj smo namreč priče, kako zgodovina počasi ugotavlja resnico, ko postavlja dejstva na pravo mesto.

Na vojaškem polju je zgodovina že povedala svoje, med tem ko so se nekateri vsega preziranja vredni sektorji še pred leti trudili z vsemi sredstvi zmanjšati ugled Pétaina, velikega vojšaka iz leta 1914-1918. Danes pa je že drugače, ko si nikdo več ne drzne maršalu odvzeti vojaško slavo, ki si jo je pridobil, ko je leta 1916 zmagovito branil Verdun in v letu 1917 istotam rešil izčrpano francosko armado iz obupnega položaja in jo naslednjega leta povedel v končno zmago.

Seveda pa se drugi ponarejevalci zgodovine enako trudijo dokazati kot izdajstvo njegov delež za rešitev domovine v strašnih letih okupacije v letih 1940—1944, vendar danes ne najdemo več resnega zgodovinarja, vrednega tega imena, ki bi sledil tem obrekovavcem. Novembra 1968 je bil položen na njegov grob venec v imenu predsednika republike (gla. de Gaulle — op. ur. S.) in to dejanje je dokončno porušilo v celoti obtožbe proti maršalu in tudi zavrglo obsodbo krivičnega sodišča v avgustu 1945, ki ga je obsodilo na smrt.

Tudi tisti, ki so junija 1940 izbrali drugo pot borbe, to je pot nadaljevanja oboroženega odpora proti okupatorju, se že v vedno večjem številu — in to vidni predstavniki med njimi — oglašajo in izrekajo spoštovanje in priznanje žrtvi, ki jo je maršal Pétain v juniju 1940 sprejel nase in jo ponovil v novembru 1942. Takrat je maršal odklonil sprejeti ponujene predloge, da bi se umaknil v Severno Afriko in od tam obnovil vojskovanje Francije in njenega imperija proti sovražniku. Ostal je med svojim ljudstvom, da bi zavaroval življenje 40 milijonov Francozov in zaščitil v nemških taboriščih francoske ujetnike pred sovražnikovim zatiranjem in iztrebljenjem.

Zato smo mnenja, da je v interesu Francije, da se že neha zlagana pravda o „zakonitosti“; kajti ni druge legitimnosti kot tista, ki je v službi domovine.“

Pripis uredništva SIJA:

General de Gaulle je leta 1967 še odklonil dovoliti prenos maršalovih posmrtnih ostankov iz trdnjavskega pokopališča, kjer je kot zapornik umrl. Ves narod je z episkopatom na čelu obsodil generalovo trmo in zagrizenost. Leto dni kasneje je v novembru 1968 poslal venec na grob v trdnjavo in sicer ob 50-letnici zmage v letu 1918. Kakor kaže, bodo maršalove ostanke prenesli v Douaumont v letu 1973 za 55. obletnico; počival bo na tamkajšnjem ogromnem pokopališču med heroji prve svetovne vojne, s tem bo pa tudi pokopana trditev, da njegovo žrtvovanje v letih okupacije ne spada med herojska obdobja francoske zgodovine.

— — — — —
(Primerjava med francoskim in slovenskim stališčem — seveda emigracijskim, ker je v domovini svobodna obravnava izključena — izpade zelo žalostno. Prav te dni je drugim odrekala „lastiti“ si spomin Gregorija Rožmana ta ista oseba, ki je leta 1969 ob desetletnici njegove smrti še majala z glavo in izrekala veliko skepso nad tem, da škof Rožman ni bil „kolaboracionist“. Enako se je leta 1968 ob obisku v Buenos Aires izražal dr. Miha Krek, ki je tudi zelo dvomil o čistosti borbe in idealov slovenskega domobranstva in se o Rožmanu enako javno izražal. Vprašanje je le, zakaj se take žalostne pojave med nami ponavljajo in ohranjajo: kaj bi morale biti na koncu tega. — Marsikaj se že lahko zasledi iz pisanja tukajšnjega tednika, ki je med vsemi časopisi na svetu edini (gl. št. z dne 24. februarja), ki se prezirljivo izraža o dogodkih na Hrvaškem, niti ne zato, da bi poglobil svojo mržnjo do sosednjega naroda, ampak zato da kot verjetne edini tiskani list vsaj posredno izrazi predvsem moralne simpatije za komunistični centralizem, ki mu pa sicer res ne bodo mnogo pomagale.)

NAŠI MRTVI

✦ Jože Pečarič

Dne 16. marca 1972 je umrl v Córdobi (Argentina) soborec Jože Pečarič. Rodil se je 10. marca 1906 v Drašičih pri Metliki. Leta 1942 so mu komunisti umorili ženo in tudi mladoletno hčerko neznano kje. Domačijo so izropali a sam se je skril na hrvaški strani, dokler se niso v Beli krajini ustanovile vaške straže h katerim je pristopil. Ob razpadu Italije je zopet odšel na Hrvaško in od tam preko Zagreba prišel v Ljubljano, kjer so medtem že bili organizirani Slovenski domobranci. V Argentino je emigriral 1948. leta in se je takoj naselil v Córdobi in je bil zaposlen kot sodar. Pred nekaj leti je stopil v penzijo, a je kmalu zbolel in sedaj po dolgem trpljenju umrl.

Pokojni je bil član društva Tabor ter zvest čitatelj glasila Tabor. Bil je podpornik Slovenskega zavetišča dr. G. Rožmana. Po naročilu društva Tabor se je brala sv. maša 16. aprila 1972 v Córdobi t. j. en mesec po njegovi smrti.

Naj bo soborcu Pečariču lahka argentinska zemlja.

Ohranimo ga v dobrem spominu.

✦ Rudi Vidmar

Ni ga več med nami... Rudijsa Vidmarja — odšel je, in za njim je nastala praznota, da boli, vsak dan znova, kajti vsak dan znova grem mimo spominov, pa tebe ni, Rudi, nič več te ne bo.

V trideseto gre letošnja pomlad tam doma, ko sva se srečala v gorjanskih gozdovih.

Ne vem kaj je naju zbližalo, da sva si postala zaupna; morda ista starost, morda študentska uporna in in sanjava duša, ali pa teža tistih negotovih dni z zmledo časa.

Potem so sledile straže, patrulje, dež in lakota, pa zasede, pohodi in borbe, vsak dan, skoro vsak dan — enako, pa vedno drugače, brez začetka konca, tako, da že ni vedel, kdaj je začel

ta krvavi ples, ki ga menda ne bo konca. Nato vaše straže in domo-
branstvo. Menjaval si uniformo, kot je terjal čas in če bi jo bilo treba
stokrat, bi jo menjal, kajti ni bila uniforma, ki je nas družila in vo-
dila v borbe, temveč neizprosna zahteva pravice svobodnega novega člo-
veka — Slovenca,

Najina pota so se razšla. Ostal si na svoji zemlji Dolenjski. Počez
in po dolgem si jo premeril, kjer je bila sila. Bil si poročnik Meničani-
novega udarnega bataljona — zaslužena odlika, večjemu vojaku — prosto-
voljcu.

In, ko so albijski mešetarji prodajali to našo vojsko si bil ti
eden redkih, ki si odkril njih umazano barantijo. Zbral si svoje fante pod
vtrinjskim gozdom in pred njimi pribil kruto resnico, ki je zarezala v
živo, da je duša otopela.

„Fantje, predajajo nas, to je dejstvo in naša rešitev so gozdovi!
Komur je mar življenja naj gre z menoj!“ Pograbil si nahrbtnik in utonil

v smrečju. Nekateri so ti sledili, drugi ne — za tako resnico je treba posebne moči.

Nek_e nedelje, v tistih prvih mesecih po prihodu v to novo zemljo, sem po maši na „Belgranu“ opazoval obraz na katerem je oživila, pod Gorjanci izgubljena podoba. Tudi ti si me gledal — nisva verjela očem da sva se našla. V tistem stisku rok sem čutil moč ponosa domobrance, ki ga ni stalo ničesar. Že ko sva se razhajala si mi omenil, da živiš v Berazateguiju in da si kupil teren, ko sva ugibala, kje bi to bilo, sva spoznala, da sva se naselila dve kvadre narazen.

To je bilo drugo srečanje.

Potem si se poročil. Izbral si skrbno dobro in zvesto družico Olgo Šilčevo, zavedno slov. dekle, ko je s svojima sestrama delila težo begunskih let v Italiji. Srečen zakon je Bog blagoslovil z dvoje otrok, Nevenko in Rudijem, ki sta v ponos ne le družini, temveč vsej slov. skupnosti.

Naše družine so rastle in zrastle je naš skupni dom, kjer si bil ti pionir ideji in delu. Bil si dolgoletno odbornik tega doma. Tvoja mirna, trda odločna in premišljena beseda je bila vedno pozitivna in sprejemljiva.

Ko si prevzel mesto tajnika pri Taboru, je bilo tvoje prizadevanje posvečeno izključno zdravi, požrtvovalni dejavnosti, zdaj te nam je kruta bolezen in končno smrt iztrgala od nas. Praznina za teboj je povsod tako občutna.

Rudi, verujem v tretje poslednje srečanje. Takrat bo lepo, kajti vse trpljenje in borbe, pa razočaranja, žrtve in hrepenenja, bodo kakor pojo psalmi večni.

Resnici, Dobroti in Lepoti.

Takrat bo lepo.

Rudi z Bogom! Tvoji družinici naše občuteno sožalje. Spočij se v tuji zemlji argentinski.

✧ Uršula Mehle

Iz domovine je prispela žalostna novica, da je umrla 13. marca 1972 v Mali Stari vasi pri Grosuplju ga. Uršula Mehle roj. Nučič. Pokojna gospa Mehle je bila mati treh domobrancev. Sin Vinko je bil domobranski narednik. Zaprt je bil v Dachau-u od koder je bil vrnjen v domovino in sojen v predbožičnem procesu skupno z majorjem Križem in podpolkovnikom Peterlinom in bil obsojen na smrt. Drugi sin Ivan je bil domobranec na Lavrici. Iz Vetrinja je bil vrnjen in ubit. Tretji sin Anton je bil domobranec v Križevem in Cofovem bataljonu in sedaj živi med nami v Argentini v Slovenski vasi.

Poleg sina Toneta žalujejo za njo še tri hčerke: štefka, Lojzka in Marija.

Pokojni domobranski materi blag počitek — žalujočim naše sožalje.

✠ Drago Bujas

„Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika, po svoji besedi, v miru. Svoj tek sem dokončal, svoj boj dobojeval...“

Odšel si. Tvoje telo se je vrnilo v prasnov zemlje, se spojilo s prvobitnostjo stvarstva in za vso vekotrajnost ostajaš stvarne prvine sestavna vez. Tvoja vidna oblika se spreminja v zemlje prah, se staplja s sokovi gmotne narave. Za vse veke postajaš in obstajaš del zemске snovi. Tvojega telesa, Tvojega

ga zaznamovanega zemškega življenja, Tvoje bitnosti, ni več.

Odšel si. Nisi umrl. Umrlo je samo Tvoje telo. Življenje, po Bogu ostvarjeno življenje človeka, nikoli umreti ne more. Se samo spremeni, se samo ovekoveči in dokončno osvobodi za vekovitost, katere prvi vekotrajni hip se ni še pričel, ker se nikoli pričeti ne more. Večnost, kjer zdaj, Drago, resnično živiš, nima začetka ne konca.

V to, nam zemljanom neumljivo večnost, prijatelj Drago, Ti pišem to pismo. Pismo popotnika zemlje, ki svojega teka še ni dokončal, ki svojega boja še ni dobojeval, ki za zaveso večnosti, tja k Tebi, videti ne more, kajti med vami in nami je velik prepad, ki nihče čezenj ne more.“

Vem, da na to moje pismo, ki Ti ga v večnost pošiljam, v človeškem času ne bom prejel odgovora. Šele tedaj, ko bom tudi jaz prehodil svoj časovni in telesni mimohod — v človeško merjenem času in v večnosti v času brez časa — šele tedaj bom Tvoj odgovor prejel: tedaj, ko bom dosegel Tvojo stopnjo: popolno osvoboditev tvarine in telesa; tedaj, ko se mi bo odgrnila zavesa časa in večnosti, ko bo odstranjen prepad, ki naju loči: zemlja in onostranstvo.

V vsej človeški nezmožnosti, Ti iz časa v večnost pišem. Tudi če bi bil pesnik ali pisatelj izbranih besed, mislec bodočnosti in prerok lepote, bi bile moje besede — iz časa v večnost — zgolj nerazumljivo človeško jecljanje in jok nerazvitega otroka, ki hoče zvezdo z neba in razumeti ne more, da je ta zvezda daleč in nam nedosegljiva. A z vso močjo, ki jo zmore človeško srce, Te tja, kjer si: v večnost, pozdravljam! Sprejmi pozdrav otroka zemlje, ki jeclja in joče, ker ne more in ne zna izraziti neznanega hrepenenja in ne utešiti skritih želj. Sprejmi moje solze srca, ko v svojih človeških čustvih žalujem za Teboj kot za bratom in v svoji časovni in zgolj človeški pameti razumeti ne morem, da si odšel v večno in neskončno srečo, katere mi na zemlji dojeti in spoznati ne moremo, pa zato kot ljudje s čustvi in ljubeznijo trpimo ob Tvoji zemski smrti ter žalujemo za Teboj. V večnost Te pozdravljam, Drago!

— — — — —

Dne 5. aprila 1972 ob enih ponoči, je Drago Bujas umrl. Bil je sin sončne Dalmacije, a po svoji lastni odločitvi, je bil zaveden in prepričan Slovenec. Rodil se je v Šibeniku, dne 4. decembra 1921. Njegova mati Duma, rojena Tambača in oče Martin še živita v domovini. Pokojni Drago je svoja otroška leta skupno s starši, preživeljal v Ljubljani. Ko so se starši preselili v Zagreb, je Drago ostal v Sloveniji, kjer se je kot mlad fant vpisal na medicinsko fakulteto. Med komunistično revolucijo svojega slovenskega naroda (smatral se je za Slovenca), ni izdal. Vedel je, kje je njegovo mesto: vstopil je v Slovensko domobranstvo. Nikoli ni zatajil svojega krvnega rodu, a vzel je Slovenijo in slovenski narod tako, da je čutil, govoril in deloval povsod kot Slovenec. Ljubil je slovenski narod, delal zanj in se prišteval k slovenstvu. Edina razlika med njim in morda katerim Slovincem je bila ta, da je bil pokojni Drago mnogo bolj zaveden in požrtvovalen Slovenec kot kakšen morebitni slovenski „narodnjak“, ki se je znal sukati po vetru.

Po vojni se je s Slovenskim domobranstvom umaknil in je skupno z nami preživeljal begunska leta v Italiji. Prav tako je s slovensko skupino prišel v Argentino, kjer se je poročil s Slovenko, sedaj vdovo, gospo Mihaelo Prelog, hčerko znanega vzgojitelja in javnega delavca, zavednega Slovence in protikomunističnega borca: g. Miloša Prelog. Enajstletni sinček Tomažek in petletna hčerkica Adrijana, jočeta za skrbnim očkom, ki se ne vrne več domov.

Ves čas je bil član protikomunističnih borcev in je kot dober šahist večkrat zastopal borce v šahovskih dvobojih. Na sliki ga vidimo skupno s pok. Francem Prelogom. Zanimala ga je glasba in je bil dober violinist.

Drago Bujas je bil mehkega in mirnega značaja. Iskal je mir in ljubezen povsod, želel in delal je vedno s ciljem, da bi se vsi Slovenci med seboj razumeli, da bi bili vsi prijatelji. Ne poznam niti enega primera, da bi bil pokojni Drago s kom skregan ali v sovraštvu. Med vsemi svojimi

prijatelji je vedno skušal omiliti in poravnati morebitne spore in nesoglasja in nikoli ni mogel razumeti, da so na svetu tudi ljudje, ki si slabo želijo, še manj pa, da si morda tudi slabo povzročajo drug drugemu.

Če bi vsi možje in očetje ljubili svojo družino tako, kot jo je ljubil Drago, bi bile vse naše družine srečne in složne.

Ne pišem teh misli zgolj iz pietete do mrtvega človeka. Ne! Pišem jih iz polnosti srca, z vso odgovornostjo vesti. Kajti Dragova smrt ni samo težak udarec za njegovo družino in njegove resnične prijatelje. Je tudi opomin: Drago je bil preveč dober in njegova smrt ni samo posledica srčne kapi, radi česar je verjetno in nenadoma umrl. Drago je umrl kot žrtev dela: kot žrtev nekega sistema, ki ga uporabljajo gotova podjetja. Ob njegovi smrti bi rad zavpil med vse ljudi, ki so si še znali ohraniti vest: naj se nikdar več ne zgodi, da bi bile zmožnosti kogarkoli uporabljane v pretirani meri za dvig kateregakoli podjetja. Nekje smo se učili: „Vi, ki zaklade zbirate iz bližnjikov krvi, ki reveže zatirate — prah boste tudi vi!“

Drago Bujas je mrtev. Toda med nami, ki še živimo, se najdejo ljudje, ki so živi mrličji. Živijo, a živijo samo za materijo, živijo včasih na račun zmožnosti drugih, so — polmrličji. Ob smrti Dragota jim kličem: „Vstanite, polmrličji vi, odprite se, vi živi grobovi! Naš rod vrnite boljši dobi. Naj rod slovenski v vek živi!“

Drago Bujas: dalmatinski brat in zaveden Slovenec, v miru božjem počivaj! Izza zavese večnosti naj nas Tvoj zgled, Tvoja ljubezen in Tvoja smrt uče, da smo vsi bratje, da sta ljubezen in mir več kot vse zemsko bogastvo, kajti prepad med časom in večnostjo nima betonskega mostu, preko katerega se bomo popeljali z avtomobilom.

Drago, ko vsi žalujemo s Tvojo gospo Mihaelo in jočemo s Tvojima otročkoma, se poslavljamo od Tebe v Tvojemu rodnom jeziku: „Svršeno je. Ti si umro poput Krista, Tvoja duša čista poletela nekud, gdje nepravde nema!“ V večnost pozdravljen, Drago!

J.

IZ PISEM

Spoštovani g. urednik!

Potem ko sem prečital vse številke Tabora, odkar izhaja, in ugotavljam, da prinaša vedno tehtno vsebino — bodisi z literarnega področja, bodisi iz zornega kota analističnega obdelovanja najbolj tragičnega obdobja naše zgodovine — bi tokrat želel čestitati ne samo reviji, ampak predvsem dopisniku -ecu, čeprav bi mi v resnici bilo mnogo ljubše, če bi svoj članek Stvarnosti (Tabor št. 3/1972) podpisal s polnim imenom. Sodim namreč, da je vsaj danes obdobje anonimnosti že daleč mimo; predvsem, kadar je govora o tolikšnih resnicah, kot jih je pisec nanizal v omenjenem članku.

Prvič sem naletel na popolnoma aktualen in realen prikaz, ki odgo-

varja dobi, v kateri živimo. Kot člen nove generacije, ki sem kritične trenutke našega obstajanja preživel v preveč nežni mladosti, da bi — razen v nekaterih čisto intimnih, neizbrisnih spominih — mogel vrednotiti dejstva po lastnih doživljanjih, se vendar popolnoma istovetim s pogledi — eca v analizi politikantstva, tako v tragičnih letih 1941—1945, kakor v zdomstvu, kjer ima dandanes svoj edini smisel samo še ohranitev absolutne protikomunistične dejavnosti, ki se ji zaradi neštevilnih razlogov nihče izmed nas ne sme nikdar odreči.

V zvezi s sodobnim mednarodnim političnim stanjem bi se ob tem morali globoko zamisliti prenekateri arhaični „politični vodniki“, ki so še vedno zamaknjeni v utopije, pa se istočasno sami povzdigujejo v kašipote skupnosti, katere mlada generacija je na popolnoma drugi liniji in živi svoje življenje odgovorno okolnostim, v katerih se udejstvuje. Če namreč ta rod ne bo deležen realnega prikaza dejstev in odkrite ocene dogodkov in njih dejstvenikov, bo končno obrnil hrbet temu, kar mora večno živeti kot naše sveto izročilo in vodilo.

Ponovno čestitam uredništvu in si dovoljujem svetovati, da nadaljuje s prikazi kot ta, ki je povzročil te moje vrstice.

S prisrčnimi pozdravi

Dr. Niko Suvajdžić

Pogled po domovini

(Po podatkih domovinskega dopisnika)

Politični položaj v Jugoslaviji je vedno bolj nepregleden; ne samo za nas, tudi za vodilne komuniste doma.

Kaže, da so imele v zagrebških nemirih vse mogoče skupine in struje svoje prste vmes. Zaenkrat je za Jugoslavijo kot državo in za sedanji režim menda rešilno dejstvo, da nihče na zahodu, pa tudi ne na vzhodu, ne želi razpada Jugoslavije. Celotni konservativni krogi v Avstriji in Nemčiji (ki trenutno niso na oblasti in imajo na zunanjo politiko svojih držav le omejen vpliv) s svojim zadržanjem podpirajo Tita in njegove.

Največje težave pa bo imel sedanji režim z reševanjem gospodarskih problemov. Navidezni dvig standarda v zadnjem času gre na račun dolgov v inozemstvu. Višina teh dolgov pa je narasla na celo milijardo dolarjev; in tega problema ni več mogoče reševati izključno z inflacijo, kot se je dogajalo doslej. Vodilne koritarje je zadela panika, kar je problem samo še poslabšalo. Posledica je seveda, da so se tujde pri koritu še bolj založili z bolj sigurnimi dobrinami kot je dinar.

Inflacija je sicer pojav sedanjega časa — vendar v mejah 3—6 procentov. V Jugoslaviji pa je dosegla ali celo prehitela južnoameriške raz-

sežnosti. Dinar je v enem letu padel za 35 procentov in zopet izgleda da bo padel. Posledice za jugoslovansko gospodarstvo so katastrofalne. Ni kreditov, ni investicij, delovna sila odhaja v tujino in ne prinaša denarja domov. V tujini pa dela nad pol milijona Jugoslovancev in to število stalno narašča.

Tudi takozvana neuvrščenost je ostala samo krilatica za mlade in naivne ljudi. Titu je sicer še enkrat uspelo s policijskimi metodami zavreti razvoj, ki je dosegel fazo, v kateri je sedanji sistem resno ogrožen. Najbolj morča pa je negotova bodočnost za ljudstvo, pa tudi za samo Zvezo komunistov. Razklinile so se sanje komunistov in marsikaterih drugih o neuvrščenosti, o neodvisnosti od Moskve ter od zapadnih gospodarskih skupnosti, o enotnosti in edinosti jugoslovanskih narodov, o uspešnem samoupravljanju, o boljših socialnih razmerah itd. itd. Ostala je samo v meglo zavila negotova bodočnost, ki se je vsi bojijo.

DAROVALI SO:

Za zavetišče:

(vse v pesih)

Lavrič Tina, R. Mejía	20.—
Fotočar Martin, R. Mejía .	10.—
škulj Edi, Martínez	50.—
N. N., R. Mejía	80.—
N. N., San Justo	500.—
Žužek Ivanka, R. Mejía ..	1.000.—
širca Edvard, Luján	22.—
N. N., L. del Mirador	2.—
N. N., Argentina	476.—
Boc Milan, Capital	100.—
Rupnik Ana, Churruca	10.—
Tekavec Ciril, S. Justo ...	10.—
N. N., R. Mejía	3.—
škrbec Jože rev., Capital .	26.—
Zveza slov. mater in žena	
Vel. štant v zavetišču 19.	
marca 1972	389.—
Liga žena-mati za Vel. štant	15.—
Cerkvena nabirka pri sv.	
maši v zavetišču 19.3.1972	
(msgr. Novak)	461.60

Prijateljsko kosilo v zaveti-

šču 19. marca 1972 1.460.38

Mesto cvetja za pok. Bujas Drago:

Vadnjal Ivo, Martínez	50.—
Tomažević Franc-Lovro, R.	
Mejía	50.—

Mesto cvetja za pok. Južina Milena:

Komotar dr. Anton, Nemčija	92.70
----------------------------	-------

Mesto cvetja za pok. Vidmar Rudolf:

Intihar Matko, S. Justo	100.—
Janežič Janez, S. Justo ...	30.—
šivic Srečko, Casanova	50.—

Mesto cvetja za pok. Novak Zdravko:

ZDSPB Tabor, Cleveland	50.—
------------------------	------

Mesto cvetja za pok. Novak Marija:

šivic Srečko, Casanova ...	50.—
----------------------------	------

Ivalidski sklad:

Mesto cvetja za pok. Bujas Drago:

Sever Viktor, San Andrés .	50.—
----------------------------	------

SLOVENSKO ZAVETIŠČE JE DELO VSE SLOVENSKE EMI-
GRACIJE IN NIHČE NIMA PRAVICE ZASLUG. VSA PRA-
VICA JE PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA NA-
ŠIM MRTVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE JE IZGOVORJENI
KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM.

VSEBINA

Modelos económicos	113
Prvi slovenski ilegalni pokret (F. G.)	114
Kdo so bili borci prvega odreda JV (F. G.)	119
30. obletnica prve ilegale	124
Borci prvega odreda JV — padli za domovino (F. G.)	125
Za 30. obletnico štajerskega bataljona (Jože Jakoš)	127
Emigracija reagira	132
Zanimivi paberki	134
Ob rojstnem dnevu škofa Rožmana (Dr. L. T.)	136
Kako je bil 1954. leta prodan Trst (R. Lukež)	138
Naši možje	143
Mnenja in vrenja	147
Od Pétaína do Rupnika	152
Naši mrtvi	154
Iz pisem	159
Pogled po domovini	160
Darovali so	III

Correo
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619